№ 61 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՄԱՐՏԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՄԱՐՏԻ № 61

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».

TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 9 ՌՈՒԲ.

Մարտի 1-ից մինչև ապրիլի 1-ը—85 կ.։ Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

1914 թվի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիվ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 ռուբլին, ՁՐԻԱԲԱՐ կը ստանան հետևեալ 2 գրքերից մէկն ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրէժինի։

ՊԱՐԶԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Այսօր, հինգշաբթի, մարտի 20-ին Հայոց Դրամատիկ. Խմբակցութիւնը դերասանների մասնակցութեամբ կը ներկայացնէ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Դրամա 4 գործ., հեղ. Շիրվանզադէի

Մասնակցում են՝ տ. տ. Արմէնեան-Դուրեան, Արծրունի, Ցամրիկ, Զաբէլ, պ. պ. Արմէնեան, Ցարութիւնեան, Ցարութիւնեան II, Գաւրօշ, Գալստեան, Բէժանեան, Երամեան, Սարեան և ուրիշները։

Ռէժիսսեօր՝ Արմէնեան

Սկիզբը երեկ. ժամը 8-ին։

Տոմսակները 1 ռուբլուց մինչև 30 կ.։

Հիւրերը՝ ըստ յանձնարարութեան՝ մուտքի համար վճարում են—տղամարդիկ 50-ական կոպ., կանայք և ուսանողները 25-ական կոպ.։

252. 1—1

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչեվսկայա 13, տելեֆոն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանանց և թէ ծերերի, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։

Ընդունելութիւն՝ կանանց հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ.։

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Ցարութիւնեան
Ն. Ն. Վեսելովզորով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ր. Փիշէր
Ս. Պ. Շահպարոնեանց

(հ.կ.) առ. 868. 100—38

ԿԱՐՍՈՒՄ

ԲԺԻՇԿ

Լ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց

Մասնագէտ կանանցի և վեներական հիւանդութիւնների, Միխայլովսկայա փող. տուն Շավէրցեանի, նոտարի գրասենեակի մօտ։ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ է երեկ. ժամը 5—6-ը։

(կ. հ.) առ. 253. 5—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

(Ասսիստենտ Բեռլինի պրօֆ. Պօզների)

վերադառնալով արտասահմանից, ներկայ տարվայ մայիս ամսից կը վերանորոգէ հիւանդների ընդունելութիւնը ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿՈՒՄ։

(կ. հ.) առ. 104. 50—12

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

18 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. — Լիտվինով-Ֆալինսկիի նախագահութեամբ կայացաւ խորհրդակցութիւն, որ նուիրված էր մարտի 4—17 գործարանում տեղի ունեցած մասսայական թունաւորման խնդրին։ Պարզվեց, որ Ռիգայում եղել են 44 դէպք, Պետերբուրգում՝ 272։ Մասնագէտների կարծիքով՝ թունաւորման դէպքերը իստէրիայի համաճարակ է։

«Լաֆէրմ» գործարանում նորից բանուորուհիների մէջ թունաւորման դէպքեր եղան։ Թունաւորվածներից երկուսը տարվեցին հիւանդանոց։ Թունաւորումը նոյնպէս մասսայական իստէրիայի բնաւորութիւն է կրում։

Առաւօտը մայրաքաղաքում տեղի ունեցան նեւսկային հողի վրա բանուորուհիների 60-ից աւելի նոր թունաւորման դէպքեր։ «Լաֆէրմա» ծխախոտի գործարանում թունաւորվեցին 40, բեղէնի գործարանում՝ 20։ Մարտի 17-ին գործադուլ արած Պուտիլօվի գործարանի բանուորները՝ թւով 15,000-ից աւելի հոգի՝ այսօր ամբողջ կազմով աշխատանքները վերսկսեցին։ Աշխատում են նաև երէկ գործադուլ արած միւս գործարաններում։

Քաղաքապետի տեղեկութիւնների համաձայն, մայրաքաղաքում օրվայ ընթացքում ցուցակագրվեցին մասսայական իստէրիայի հիւանդութեան 168 դէպք։ «Տրէուգօլնիկ» գործարանում հիւանդացան 75 կին և 3 տղամարդ. 1200 բանուոր, վախենալով թունաւորվելուց, հեռացան գործարանից։ «Լաֆէրմ» գործարանում 90 թունաւորումներից մի քանիսը սուր էին. սիմպտօմները միևնոյն են։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

18 մարտի

ՍԿՕՊԼԷ.—Ալբանական օստրոզում ցեղը ապստամբվեց սերբիական իշխանութիւնների դէմ։ Նրան միացան Դրէնիցա շրջանի օֆիցէրները։ Տեղի են ունենում ընդհարումներ։ Սերբերը կորցրել են 15 սպանված և վիրաւոր։ Ալբանները գերել են գաւառապետ Սուխուրէկկին։ Ապստամբների դէմ ուղարկված են զօրքեր գնդակացիրներով ու լեռնային թնդանօթներով։ Կարծիք կայ, որ ապստամբութիւնը չի ընդարձակվի։

ԲԵԼԳՐԱԴ.— Սկուպշչինայում արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշւի քննութեան ժամանակ երիտասարդ արմատականների պատգամաւոր Դրաշկէվիչը կշտամբեց կառավարութեանը նրանում, որ նա իրազեկ չէ անում Սկուպշչինան Սերբիայի արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Ի միջի այլոց, նա մատնանշեց, որ սկուպշչինան անգիտակ է մինիստր-նախագահի Պետերբուրգ այցելելու և Բուխարէստում նրա ունեցած տեսակցութեան հետևանքներին։ Մինիստր-նախագահը պատասխանեց, որ Պետերբուրգում նա առիթ ունեցաւ խօսակցութիւն ունենալ զանազան կարևոր քաղաքական հարցերի մասին և Վենիզէլոսի հետ տեսակցեց բոլորովին պատահաբար։ Ապա պրեմիէրը աւելացրեց, որ Սերբիայի և Չերնոգորիայի յարաբերութիւնները բարեկամական են։

ՍՕՖԻԱ.—Մինիստր-նախագահը հրահանգով տեղեկացրեց ազգաբնակութեանը, որ կառավարութիւնը ռազմի ոչ մի մտքում չունի։ Կարգադրված է անմիջապէս դատի կանչել պատերազմի մասին լուրեր տարածողներին։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Թիւրքաց շրջաններում խօսվում է, որ ռումինացի գեներալ Կօանդի գալուստը կապ ունի Լէմնոս և Քիոս կղզիների վերակազմութեան հարցի հետ, ուր վարչական խորհուրդները բաղկացած են լինելու հաւասար թւով քրիստոնեաներից և մահմեդականներից, ինչպէս և ժանդարմէրիան։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

18 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Միացեալ ազնուականութեան համագումարի նախկին նախագահ Պետ. Խորհրդի անդամ Ստրուկովը ընդունվեց Թագաւոր Կայսրից՝ ազնուականութեան համագումարի զբաղմունքների մասին Նորին Մեծութեանը զեկուցանելու համար։

Սինօդը ցանկալի համարեց բանալ հոգևոր ճեմարան Տօմսկում։

Պետերբուրգի «Рѣчь», «День» և «Петер. Курьеръ» լրագիրներում լուրեր տպվեցին ներքին գործերի մինիստրի օգնական Ջունկովսկիի հրաժարականի և նրան Պետական Խորհրդի անդամ նշանակելու մասին։ Յիշեալ լուրերը սխալ են։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. — Ներքին գործերի մինիստրութիւնը ստացաւ Ռոստովի Դ./Վ. քաղաքապետից և Տաւրիկեան նահանգապետից մանրամասն հաշիւ փետրվ. 28-ի մրրկի պատճառած վնասների մասին։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈԴԱՐ.—Փոխարքայի կարգադրութեամբ եկած գեներալ Իւզէֆովիչը մեկնեց աղէտի տեղը՝ ծանօթանալու համար վնասվածներին օգնելու գործի դրութեան և աղէտի չափերի հետ։

ՄՕՍԿՎԱ.—Հրդեհ ծագեց Խանժոնկովի կինեմատոգրաֆիական պատկերների պահեստատեղում։ Հրդեհից առաջ եղաւ պայթում, որից սպանվեցին ինժեներ-էլեկտրոտեխնիկ Բէսինգը և մեքենագործ Պետրիկովսկին. ծանր այրուածքներ ստացան երկու ծառայող։ Վնասները խոշոր են։

ԲԱԹՈՒՄ.—Տիբէտ գիւղի մօտ մի խոշոր ձիւնակոյտ մահացրել է 4, վիրաւորել է 8 գիւղացու։

ԼՕՆԴՕՆ.—Համայնքների պալատը Չերչիլլը մեղադրում է երկու պալատների օպպօզիցիայի պարագլուխներին, որ ձգտում են մեկուսացնել զօրքին իր պարտականութիւնները կատարելուց։ Պահպանողականները լօզունգ յայտարարեցին՝ «զօրքը պարլամենտի դէմ»։

Պարլամենտից նշանակված գումարների օրինագիծը ընդունվեց 329 ձայնով ընդդէմ 251-ի երրորդ ընթերցումից յետոյ։

«Դէյլի Տելեգրաֆը» հաղորդում է, որ համայնքների պալատի կուլուարներում լուր տարածվեց, թէ պրեմիէրը տեղեկութիւն է ստացել Հնդկաստանի փոխարքայից, թէ իբր Հնդկաստանի բրիտանական զօրքում մեծ թւով օֆիցէրներ հրաժարական են տալիս, ցանկութիւն յայտնելով որպէսզի կառավարութիւնը համաձայնութիւն կապէ զօրքի հետ և թոյլ չը տայ մինիստրներին՝ նետել նրան յեղափոխութեան գիրկը։

ՊԱՐԻԶ.—Ռօշէտի գործի քննիչ մասնաժողովը վճռեց իբրև վկայ կանչել Մօնիսի կաբինէտի բոլոր անդամներին։

ՆԷԱՊՕԼ.—Գործադուլ արին նաւահանգստային բանուորները։

ՏՕԿԻՕ. — Տօկուգավան պատճառաբանեց պրեմիէր դառնալու հրաժարականը նրանով, որ չունի ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան ծրագիր։ Կաբինէտ կազմելը յանձնվեց Կիօուրին, որի մինիստրութիւնը անկուսակցական կը լինի։

ԲԵՐԼԻՆ.—Ռուսաստանից թարմ միս ներմուծելու պակաս սակագնի օրէնքը այսօրվանից կորցնում է իր ույժը։

ԻՕՀԱՆՆԻՍՏԱԼ.—Լինէկօգէլը սահմանեց նոր համաշխարհային մրցակէտ, բարձրանալով 6300 մետր։

ՖՐԻԴՐԻԽՍՀԱՖԷՆ.—Նոր «Ցէպպէլին» № 8-ը սահմանեց նոր մրցակէտ, բարձրանալով 3065 մետր։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՀՈՐԻԶՈՆԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ձեր առաջարկած դատաւորներից Գ. Խատիսեանին ընդունել չեմ կարող, որովհետև նա չէ կարող համարվել փոքր ի շատէ չէզոք մարդ, այլ նեղ-կուսակցական է և մանաւանդ՝ շահագրգռված։ Խնդրում եմ ընտրել մի այլ անձն։

Հ. Ա.

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՆՐԱ ՖԻԶԻՈՆՈՄԻԱՆ

II

Ամենից առաջ, երբ որպէս թէ պրոֆէսիօնալ միութեան հիմքը դրվեց, գործի գլուխ անցան դէմքեր, որոնք զուրկ էին համոզմունքից ու դաւանանքից։ Նրանց ոգևորողը գաղափարական մաքուր, շիտակ գործը չէր, որից կախված էր ուսուցչի նիւթականն ու բարոյականը, այլ իրանց անձնական, նեղ կուսակցական, աւելի ճիշդ կը լինէր ասել՝ թայֆայական հաշիւները։ Միութեան հէնց առաջին շրջանում հանդէս եկաւ «մեր»-ի ու «ձեր»-ի չարաբաստիկ հարցը, ասել է՝ դիֆֆերենցիացիա (շերտաւորում) միևնոյն պրոֆէսիային պատկանող տարրերի մէջ։

Ուսուցչի ցաւերից, նրա կարիքներից անթեւեթող արտօնեալների աչքում «մեր»-ը՝ իմա Թիֆլիսում պաշտօնավարողն աւելի գնահատութիւն ու արժէք ունէր, քան գաւառից հալածված «ձեր»-ը՝ գաւառականը ինչու. որովհետև «մեր»-ը գիտէր, ընդունակ էր արտօնեալների նուրբ լարերը շոյել կամակատարութեամբ և իր դիրքն ամրացնել հեղինակաւոր մանկավարժների հովանու տակ, մինչդեռ «ձեր»-ը, գաւառական ուսուցիչը միանգամայն անջատ ու մեկուսացած՝ կենտրոնի ժահրոտ մթնոլորտից՝ օրգանապէս անկարող էր առանձնաշնորհվածների հացին իւղ քսել և նրա սպեցիֆիկ տենչերի թարգմանը հանդիսանալ։ Գաւառական ուսուցչի հոգին պարզ է եղել ու յստակ, որպէս ինքը, գաւառը, որին անծանօթ են կեռմաններն ու մանուածապատ շաւիղները, ստնձգութիւններն ու խարդաւանանքները։ Իբրև այդպիսին՝ գաւառական ուսուցիչը կարող էր տեղ ունենալ Միութեան մէջ այն չափով միայն, որչափ պէտք էր շահագործել նրա անունը։ Ամեն անգամ, երբ առիթ ենք ունենում ետ նայելու դէպի անցեալը և նրան պարուրող քօղը բարձրացնել, ցցվում ենք մի անպատում դառնութեամբ, համակվում մի խոր վշտով կատարված իրողութեանց հանդէպ։ Ո՞վ յայտնի չէ, որ պաշտօններ բացված դէպքում վարչութեան արտօնեալ ղեկավարները առաջնորդվում էին ոչ թէ անհատի պատրաստութեան և փորձառութեան տեսակէտով, այլ համակրանքի ու հակակրանքի և կամ հաշիւների թելադրանքով։

Բնական է, որ այդօրինակ վերաբերմունքը անդամագրված ուսուցիչների մէջ տրտունջ պիտի յարուցանէր ու անբաւականութիւն։

Գաւառական ուսուցչի կրած բարոյական ու նիւթական զրկանքները միշտ ծանր են եղել ու անտանելի. նրա իրաւունքներն անողորմ կերպով ոտնահարվել են ու բռնաբարվել, և սակայն նրա՝ այդ առիթով՝ բարձրացրած նուաղկոտ, մարող ձայնը մեծ մասամբ անարձագանք մնացել։ Կենտրոնական վարչութիւնն իր լաց ու կոծով հրապարակ էր իջնում լոկ այն դէպքերում, երբ «մեր»-երից մէկն ու մէկի դիրքը խախտվում էր. իսկ «ձեր»-երի վերաբերմամբ պլատօնական կեղծ ու շինծու ցաւակցութիւնն էլ բաւական էր։ Ուրիշ խօսքով՝ կենտրոնական վարչութիւնը բողոքի հուժկու շեշտով հրապարակ էր իջնում և իրաւական նորմաներ շօշափում այն ժամանակ միայն, երբ խնդիրը Թիֆլիսի նիւթականապէս ապահով դպրոցներում պաշտօնավարող ուսուցչին էր վերաբերում, այն էլ նրան, որը բարեյուսութեան վկայական էր ունենում։

Չը պէտք է մոռանալ և այն, որ Թիֆլիսի ուսուցչութիւնը, աւելի ճիշդ՝ նրա որոշ մասը յաւակնութիւն ունէր կարծելու, թէ ինքն աւելի է պատրաստված, քան գաւառցի մարտիրոսութեան խաչը կրող ուսուցիչն՝ իր արևառ դէմքով և համեստ արտաքինով։ Այո, իր ժամանակին ասել ենք և այժմ էլ կասենք, որ վերջինս ուշադրութեան էր առնում նոյնիսկ դիպլօմաւոր արտօնեալներից այն չափով, որ չափով պիտանի կարող էր լինել նա գաւառում՝ նրանց զուտ անձնական ձեռնարկութիւններին (իմա՝ թխած դասագրքերը սաղացնելու) զարկ տալու տեսակէտից։ Գաւառական ուսուցիչը միշտ ճնշված է զգացել իրան Թիֆլիսում և արհամարհված։ Բաւական է յիշել Միութեան ժողովները, որոնց մէջ այդ վերաբերմունքն աւելի ցայտուն կերպով էր շեշտվում։ Ժողովներից մէկում դրված էր ամառվայ ընթացքում մի շարք մանկավարժական դասախօսութիւններ կարդալու հարցը։ Անդամները՝ թեր ու դէմ խօսակցութիւնից յետոյ, եկան այն եզրակացութեան, որ այդ նպատակով պէտք է դիմել ռուս մանկավարժների. այդ միջոցին Թիֆլիսում լոկ թիւրիմացութեամբ պաշտօնավարող համբակներից մէկը, առանց կարմրելու, յայտնեց, թէ գաւառական ուսուցիչները չեն հասկանայ. մինչդեռ հէնց ինքն այդ պարոնը՝ ոչ թէ ռուսերէն, այլ հայերէն անգամ երկու խօսք միմեանց հետ կապելու շնորհքից զուրկ է։

Նման պայմաններում գաւառական ուսուցիչն ինչպէս կարող էր շարքերը խտացնել անդամագրվելով, երբ արդէն առաջին օրվանից անդամագրվածը իր հաշիւներն էր մաքրում Միութեան հետ ու երես դարձնում։

Ի՞նչպէս կարող էր պրոֆէսիօնալ միութիւնն ամուր կռուաններ ունենալ, երբ կուսակցական նեղ հաշիւներով պաշտօնավարութեան մէջ էին մտել բազմախնդիր դէմքեր, որոնց վերջնական հանգրուանն ուսուցչական ասպարէզը չէր. և իբրև այդպիսիք՝ նրանք բնաւ շահագրգռված չէին պրոֆէսիօնալ ուսուցչի ապագայ հեռանկարով։ Այդպիսիները նոյն իսկ խոչընդոտ էին հանդիսանում՝ տեղական պայմանների համաձայն՝ դասագրքի որոշ նորմա առաջադրելու գործում. Նուազագոյն վարձատրութեամբ իրանց թեկնածութիւնն էին առաջարկում այս կամ այն տեղի համար. մինչդեռ օրինաւոր ցենզ ու տարիների փորձառութիւն ունեցողը մնում էր ծանր կացութեան մէջ և ստիպված լինում ընդմիշտ երես շուռ տալ խնդիրներով լի այդ ասպարէզից և գործունէութեան այլ շրջաններ որոնել։

Արդ՝ ում վրա է ծանրանում յանցանքն այս դէպքում. անշուշտ կենտրոնական վարչութեան, ուր տեղ գրաւեցին սկզբունքից միանգամայն զուրկ դէմքեր (բացառութիւնները յարգել ու յարգում ենք), որոնց գործունէութիւնը ռոտընդոստ ճառերից և բարձրագոչ աղաղակներից այն կողմը չանցաւ։

Ինչո՞վ կարող էր կովկասահայ ուսուցչութիւնը շահագրգռված լինել և Միութեան անդամ գրվել, երբ այդ ուսուցչութեան խոշոր մեծամասնութիւնը՝ պաշտօնավարելով գաւառներում՝ անկարող էր մասնակցել կենտրոնական վարչութեան անդամների ընտրութեանը և վերջինիս միջոցով իր ցանկութեանց մինիմումն իրագործված տեսնել։

Այո, գաւառական ուսուցչի ձայնը միշտ խեղդված է եղել, իսկ լաւ դէպքում անուշադրութեան մատնվել կամ արհամարհանքի ենթարկվել։

Կենտրոնական վարչութեան գործունէութիւնը լայն չափով պէտք է ընդգրկէր ուսուցչի իրաւական ու տնտեսական ցաւատանջ խնդիրները. մինչդեռ այդ կողմը յետին պլանի վրա է եղել, եթէ չասենք իսպառ մոռացութեան է տրվել։ «Նոր-Դպրոցի» միսիան հէնց այդ պէտք է լինէր և ոչ թէ այստեղից-այնտեղից քաղված մանկավարժական հրահանգներ, որոնց անհամեմատ աւելի բովանդակալիցները հետաքրքրվող ուսուցիչը միշտ էլ կարող էր գտնել ռուսաց մանկավարժական գրականութեան մէջ։

Այս առիթով գուցէ առարկողներ լինեն, թէ վարչութեան իրաւական սահմանները նեղ էին, տիրող կարգերը ծանր, որոնք մի-մի արգելառիթներ էին՝ վերջին կէտն իրագործելու և այլն։

Ընդունելով հանդերձ որ իրաւական սահմանները, ճիշդ է, անձուկ են եղել և տիրող կարգերը ծանր, սակայն և այնպէս չենք կարող աչքաթող անել իր հերթին խիստ կարևոր արժէք ունեցող մի փաստ, որից ակներև կերպով տուժեց Միութիւնը և հետզհետէ դեմօրալիզացիայի ենթարկվեց։

Դա խտրականութիւնն էր ու կողմնապահութիւնը գործի մէջ՝ առաջին, և վարձատրութեան տարբեր նորման՝ երկրորդ։

Տնտեսապէս ապահով դպրոցներում պաշտօնավարող ուսուցիչների փոյթը չէր մտածել, միջոցներ ձեռք առնել՝ միւս դպրոցներում պաշտօնավարող ուսուցիչների վարձատրութեան գէթ մինիմալ նորմայի խնդիրը յարուցանել և իրականացնելու ջանք գործ դնել։

Բայց պէտք է ասած՝ եթէ ուզենար էլ այդ ուղղութեամբ քայլեր անել, արգելառիթները կը հանդիպէր, որովհետև, ինչպէս ասացինք, թայֆայական նկատառումներով առաջ էին մղվել անհատներ, որոնք՝ միջնակարգ ցենզից անգամ զուրկ լինելով՝ ոչինչ չէին կորցնի թէկուզ ամենաչնչին վարձատրութեամբ իրանց ծառայութիւնն առաջարկելու այս կամ այն դպրոցի հոգաբարձութեան։ Բնականօրէն տուժողն այս դէպքում ցենզաւոր, պրոֆէսիօնալ ուսուցիչն էր լինում, երբ մանաւանդ վերջինս տիրող թայֆայի տեսակէտները բաժանելու և կօմպրօմիսներ անելու ճարպիկութիւնից զուրկ էր։

Ահա այն պատճառները, որոնց շնորհիւ Միութիւնը քայքայվեց և անկարող եղաւ ապահովել իր օրգանի գոյութիւնը, որ այսօր տարաբաղդաբար հոգեվարքի րօպէներն է ապրում ջղաձգօրէն։

Սիլուան

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԲԵՐՐԻՈՒԹԻՒՆԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾ ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս յայտնի է, Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտ. Ընկերութիւնը միջնորդութիւն էր յարուցել փոխարքայի առաջ՝ 1913 թւին անբերրիութիւնից վնասված Անդրկովկասի մի քանի վայրերի ազգաբնակութեանը մի շարք միջոցներով օգնելու մասին, որպիսով կարելի լինէր որոշ չափով թեթևացնել բնակչութեան ծանր դրութիւնը։ Ներկայումս յիշեալ Ընկերութիւնը պատասխան է ստացել իր միջնորդութեան։ Փոխարքան կարգադրել է թոյլ տալ անասունները ձրիաբար արածացնել արքունի անտառներում և ձմերային այն արօտատե-

գիւղերում, որոնք կապալով չեն տրված։

Ցետոյ՝ Ընկերութեան այն միջնորդութեան վերաբերեալ, որով թոյլտւութիւն է խնդրվում բնակչութեանը օգնելու համար կայսրութեան մէջ կամաւոր նուիրաբերութիւն բանալու մասին, փոխարքան այդ միջոցը գտել է վաղաժամ ի նկատի ունենալով այն, որ անբերրիութեան վնասի չափը, եղած տեղեկութիւնների համաձայն, այնքան էլ մեծ չէ, որ անհրաժեշտութիւն զգացվէր այդպիսի ծայրայեղ միջոցի դիմելու։ Ազգաբնակութեան կարիքը կարող է հոգացվել տեղական առձեռն նպաստի գումարներով (որպիսի գումարներ Երեւանի նահանգում կայ 1.655,307 ր., Գանձակի նահանգ՝ 710,480 ր., Բագուի ն.՝ 461,233 ր. և Քութայիսի ն. 666,920 ր.), նոյնպէս և, դրանցով չը բաւարարվելու դէպքում, կարելի է օգտվել կայսերական նպաստից, որ մինչև այժմ բաց է թողնված 1.750,000 րուբլի։ Փոխարքան նոյնպէս չի համաձայնվել Քութայիսի մի քանի գաւառների օգնութեան չափի հետ։ Այս նահանգի կարիքի չափը իմանալու գործը սկզբում կատարել է Ընկերութեան այնտեղի ճիւղը։ Փոխարքայի դիւանատան կարծիքով, կարիքի չափը չափազանցված էր ճիւղի կողմից։ Երկրորդ անգամ հետազօտութիւն կատարվեց, այս անգամ գաւառական նպաստամատոյց կօմիտէների կողմից, որից պարզվեց, որ նպաստի կարիք են զգում նահանգի միայն չորս գաւառը՝ Շօրապանի, Քութայիսի, Օզուրգէթի և Ռաչինի, որոնց համար անհրաժեշտ է վարկ բաց թողնել հետևեալ չափով, առաջին գաւառին՝ 351,878 ր. 40 կ., երկրորդին՝ 281,888 ր., երրորդին՝ 104,506 ր. և վերջինին՝ 84,881 ր., չորս գաւառին ընդամենը 823,153 ր. 40 կ.։ Այդ գումարի հաշւի մէջ է մտնում փոխարքայի միջնորդութեամբ ներքին գործերի մինիստրութեան կողմից բաց թողնված 762,639 րուբլին։

Ինչ վերաբերում է Ընկերութեան անբերրիութիւնից վնասված բնակչութեան պետական հարկերի և տուրքերի վճարումը 5 տարով երկարաձգելու մասին արած միջնորդութեան, այդ միջնորդութիւնը ներկայ դէպքում առանձին կարգադրութիւն չէ պահանջում, որովհետև փոխարքան շրջաբերականով հրահանգել է երկրի բոլոր նահանգապետներին դադարեցնել տուրքերի հաւաքումը այն գիւղական հասարակութիւններից և մասնաւոր անհատներից, որոնք վնասվել են անբերրիութիւնից։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Շուշու ճիւղի գր.-ընթերցարանը

Շուշի, 13 մարտի

Շուշին ունի Կ. Հ. Բ. Ընկ. ճիւղ, որի աչքի ընկնող գործունէութիւնը գր.-ընթերցարանն է, որը կարողանում է տեղիս հասարակութեան—հայ և ռուս—ծարաւը յագեցնել։

Չը նայելով որ քաղաքիս հայերը մնացեալ ամբողջ ազգաբնակութիւնից աւելի են, բայց և այնպէս ռուսերէն գրքերը թէ շատ են կարդացվում և թէ ռուսերէն թերթերը շատ են ստացվում հայերէնից։

Անցեալ 1913 թ. գր.-ընթերցարան յաճախողներ եղել են 17,244 հոգի, որոնցից արական սեռից եղել են 14,213 հոգի, իսկ իգական սեռից 3031 հոգի։

Գրադարանից օգտվել են 571 հոգի։ Դուրս բաց թողած գրքերի թիւն է 9480 կտոր, որոնցից 4130 կտոր հայերէն գրքեր, իսկ 5350՝ ռուսերէն։

Ռուսերէն գրքերի աւելի տարածվելու ու կարդացվելու գաղտնիքը նրա մէջն է, որ ռուսաց ամսագրերը և շաբաթաթերթերը տալիս են մի շարք յաւելուածները մեծածաւալ հատորներով, որոնց մէջ զետեղված են լինում վէպեր, պատկերներ, որոնց հետևում են ընթերցողները հետաքրքրութեամբ։ Հէնց այդ պատճառով էլ ռուսերէն գրքերի թիւը օրէ-ցօր աւելանալով աւելանում է ընթերցողների էլ թիւը։

Եւ այսպէս՝ Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղիս ճիւղի գր.-ընթերցարանն ունի 1900 կտոր հայերէն գրքեր (մինչդեռ ես շատ մասնաւոր տներ գիտեմ, որոնք 2000 կտորից աւելի գրքեր ունեն), իսկ ռուսերէն՝ 3400 կտոր, այսինքն մօտ երկու անգամ աւելի հայերէն գրքերից։

Ստացվում են 14 ռուսերէն լրագիրներ, շաբաթաթերթեր և հանդէսներ, իսկ հայերէն՝ 11 հատ։

Մշտական անդամների թիւը 16 է, իսկ տարեկան անդամներինը՝ 195, որոնք տարեկան 3 ր. անդամավճար են տալիս։

Գր.-ընթերցարանի ներքին անօրէնութիւնը ամբողջապէս ծանրացած է Պօղոս Զաքարեանի ուսերին, որը, լինելով երկարամեայ գրադարանապետ, կարողանում է կանոնաւոր ղեկավարել իրան յանձնված այդ հաստատութիւնը։ Ս. Գարագաշ

—

Երէցփոխի հաշուետւութիւնը

Խանքենդ, 14 մարտի

Երէկ տեղի ունեցաւ Խանքենդի եկեղեցու երէցփոխ Ի. Աբգարեանցի հաշիւները ստուգելու ժողովը։

Երևաց, որ երեք տարվայ ընթացքում եկեղեցին մուտք է ունեցել 675 ր. 55 կ., իսկ ելք՝ 557 ր. 78 կ.։ Առձեռն դրամ չը մնաց։ 118 ր. 20 կ. մուրհակ տուեց Աբգարեանցը։

Հաշուեքննիչները նկատեցին, որ երկու տարվայ ընթացքում նախկին երէցփոխ Ց. Գրիգորեանցը եկեղեցու մոմի արդիւնք է ցոյց տուել 291 ր. 1 կ., մինչդեռ Աբգարեանցը երեք տարվայ ընթացքում ընդամենը 86 ր. է մոմի արդիւնք ներկայացնում։

Նոր երէցփոխի ընտրութիւն առ այժմ չը կայացաւ՝ ժողովականների օրինական թիւ չը լինելու պատճառով։ Ա. Ա.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Պետերբուրգ, 18 մարտի

Նախագահում է Կօնօվալօվը։

Բարլիմը զեկուցանում է այն յայտարարութեան մասին, որով հարցապնդվում է լինելու կառավարութեանը փետրվարի 28-ի մրրկի պատճառած վնասների քանակի և անհրաժեշտ օգնութիւնը ցոյց տալու մասին։

Նիկօլայեվը մանրամասն պատճառաբանում է այն բանաձևը, որ ընդունում է, թէ վնասված ազգաբնակութեանը մատակարարական օգնութիւն ցոյց տալու գործում կառավարութիւնը պէտք է գործէ տեղական հասարակական կազմակերպութիւնների և հաստատութիւնների հետ միասին և որ վերջինները իրանց գործունէութեան ընթացքում չը պէտք է հանդիպեն որևէ խոչընդոտի ու դժուարութեան, այլ, ընդհակառակն, վայելելու են կառավարութեան լիակատար վստահութիւնն ու բարեացակամ աջակցութիւնը։

Վիշնեվսկին առաջարկում է, որպէս զի ներքին գործերի մինիստրութեան մատակարարական բաժինը անյապաղ միջոցներ ձեռք առնէ բաւարարելու վնասված ազգաբնակութեան մատակարարական ու սերմացուի կարիքները։

Վիշնեվսկու ցանկութիւնը և Նիկօլայեվի բանաձևը ընդունվում են։

Զեկուցվում է այն հարցապնդումը, որ ուղղված է առևտրի մինիստրին «Պրօվօդնիկ» գործարանի տնօրէնների վերաբերութեամբ գործարանային տեսչութեան անփոյթ գործողութեան մասին։

Լիտվինօվ-Ֆալինսկին մինիստրի լիազօրութեամբ զեկուցանում է փաստացի տուեալներ Րիգայի և Պետերբուրգի գործարաններում եղած մասսայական թունաւորման դէպքերի առիթով։ Րիգայում «Պրօվօդնիկ» գործարանում թունաւորման առաջին դէպքերը նկատվեցին 1914 թ. փետրվարի 3-ին, յետոյ մինչև մարտի 4-ը չէին կրկնվում։ Մարտի 4-ին եղան 21 դէպք։ Հիւանդացան բացառապէս կանայք։ Մարտի 5-ին եղան 16 դէպք. բոլոր դէպքերը տեղի ունեցան կրկնակօշիկների բաժանմունքում։ Պետերբուրգում «Տրէուգօլնիկ» գործարանում մարտի 12-ին ցուցակագրվեցին 50 դէպք, մարտի 13-ին 102, մարտի 14-ին 38, մարտի 17-ին 21 և մարտի 18-ին 80 դէպք։ Բոլոր տեղերում հիւանդացողները բացառապէս կանայք էին։ Բոլոր թունաւորման դէպքերը թեթև տեսակի էին։ Դժբաղդ դէպքերի քննութեան համար մինիստրութիւնը ձեռք է առել բոլոր միջոցները. անալիզի ենթարկվեցին բենզինի գործարաններում գործածվող բենզինը ու օծանելիքները և այլն։ Ծխախոտի գործարանների նկատմամբ թունաւորման պատճառները չեն բացայայտված։ Վերջում զեկուցանողը հերքում է լրագրական չափազանցված տեղեկութիւնները թունաւորման մասին։

Տուլեակօվը յայտնում է, որ եթէ կառավարութիւնը անկողմնապահ լինէր, նա պէտք է հրաւիրէր խորհրդակցութեան կազմի մէջ նաև բանւորների վստահութիւնը վայելող կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչներին։ Հռետորը պնդում է, որ գործարանային տեսչութեան պաշտօնեաները չեկան դէպքի տեղը իր ժամանակին։ Բանւորների դրութիւնը նիւթական տեսակէտից ծանր է։ Բանւորները չեն հաւատում կառավարութեան խոստումներին, թէ կը կատարվի արդարացի քննութիւն։

Նախագահը կրկնակի կարգի է հրաւիրում հռետորին և վերջում նրա գործածած խիստ դարձուածքների համար զրկում է նրան խօսքից։

Բաղայեվը ասում է, որ նա չէ հաւատում կառավարութեան ներկայացուցչի բացատրութիւններին և որ ներկայ հարցապնդումը ընդունվելով իսկ բանւորների դրութիւնը չի բարւոքվի։

Նախագահը զրկում է հռետորին խօսելու իրաւունքից նրա այն յայտարարութեան համար, թէ Հեռաւոր Արևելքում մենք հերոսներ չունեցանք։

Առաջարկվում է դադարեցնել վիճաբանութիւնները։

Հետևեալ նիստը վաղն է։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ «Кавказъ»-ը հաղորդում է, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հարցում է ուղղել Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսին, թէ արդեօք բոլոր միջնակարգ դպրոցներում կրօնի դասաւանդութիւն լինում է հայերէն լեզուով, ովքե՞ր են դասատուները և թէ որքա՞ն շատ է կրօնի դասերի թիւը։

◆ Թիֆլիսի հարկահաւաք տեսուչները խնդրում են մեզ տպել հետևեալը. «Ցիշեցնում ենք առևտրա-արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների տէրերին, որ նրանք պարտաւոր են այժմեանից յայտարարութիւններ ներկայացնել իրանց ձեռնարկութիւնների շրջանառութեան մասին։ Յայտարարութիւնները պիտի ներկայացնել մինչև ապրիլի 1-ը ս. թ.։ Ժամանակին յայտարարութիւնները չը ներկայացնողները տուգանքի կենթարկվեն մինչև 100 ր.»։

◆ Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսս ստացել է Ցարութիւն Օթարեանից նուէր 1000 րուբլի՝ Սղնախում կառուցվելիք դպրոցական շէնքի համար։

◆ Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն դիմել է նահանգապետին, խնդրելով հարկադրել Գօրիի քաղաքային վարչութեան՝ շուտափոյթ նպաստ տալու տեղական արական գիմնազիայի քաղաքի կողմից։

◆ Մարտի 21-ին Ժողովրդական Տան թատրոնում ներկայացվելու է Ցովհ. Մալխասեանի «Աւազի վրա» պիէսը, որ ներկայացվել էր անցեալ տարի Արտիստական թատրոնի բեմի վրա։ Այժմ, ինչպէս լսում ենք, պիէսը ենթարկված է բարեփոխումների և բեմ է հանվելու նոր խմբագրութեամբ։ «Աւազի վրան», ինչպէս յայտնի է, շօշափում է ընտանեկան յարաբերութիւնների հարցեր և իր ներքին կառուցուածքով մօտենում է Նայդեոնովի «Վանիւշինի զաւակներ» պիէսին։

◆ Նահանգապետը յայտնել է քաղաքագլխի պաշտօնակատարին, որ թոյլատրվում է Պօլօխովսկի և Լիսագօրսկի նրբափողոցների կանօնաւորման գործը՝ անկախ քաղաքի ել և մտից նախահաշւի հաստատութիւնից, որով այդ բանի համար յատկացվում է 50,000 ր.։

◆ Քաղաքային տեխնիկ Օհանջանեանի աւտոմոբիլը Պեսկօվսկայա փողոցով անցնելու ժամանակ իր տակով արաւ մի թուրքի, որ կժով կաթն էր տանում, և վնասեց նրա գլուխը։ Թուրքին ուշաթափ դրութեան մէջ տարան ոստիկանատուն, ուր և տարվեց աւտոմոբիլը։

◆ Մարտի 22-ին նշանակված է հանքային գործերի վարչութեան նիստը մի շարք հարցեր քննելու հանքային աշխատանքների ձևերի մասին։

◆ Թիֆլիսի 2-րդ հաշտարար բաժնի քննիչ Վ. Դօբրօվլենսկին խնդրում է մեզ ուղղել մի ակամայ սխալ, որ կատարել է ինքը Ց. Թումանեանի վերաբերմամբ։ Ցայտնելով Հ. և Ա. Առաքելեաններին, թէ կոչնագիրը՝ Ց. Թումանեանին չէ յանձնված ոստիկանութեան ձեռքով, նրա քաղաքից բացակայութեան պատճառով, նա ուշադրութիւն չէ դարձրել, որ ոստիկանութեան այդ մակագրութիւնը վերաբերվում էր մի այլ անձի ուղղված կոչնագրին։ Այդ՝ օր, սխալմամբ, Ց. Թումանեանին ուղարկված չէ եղել կոչնագիր։ Այժմ կոչնագիր ուղարկված է նրան ամսիս 22-ի համար։

◆ Զատկից սկսած վրաց հոգևոր սեմինարիայի բակում բացվելու է նոր շուկայ։ Բակը բաժանված է մասերի և ունի 4 մուտք։

◆ Պուշկինեան գրադարան-ընթերցարանի կառավարչուհին դիմել է քաղ. վարչութեան, որ սա վերացնի գրադարանին կից եղած քաղաքային արտաքնոցը, որովհետև ընթերցարանի դահլիճի պատուհանները բանալու ժամանակ սաստիկ հոտ է փչում այնտեղից, որի հետևանքով էլ անհնար է լինում պատուհանները բանալ։

◆ Թիֆլիսի կովկասեան շերամապահական կայարանին կից բացվում են մեղուաբուծական և շերամապահական դասընթացքներ առաջիկայ ապրիլի 15-ից մինչև յունիսի 1-ը։

◆ Թռչնաբուծական երրորդ հերթական ցուցահանդէսը բացվելու է Կրուժօկի ամառային շէնքում, Զատկի երկրորդ օրը, ապրիլի 7-ին և տևելու է մինչև ապրիլի 13-ը։

◆ Վրիպակ.—«Մշակի» երէկվայ համարի (№ 60) առաջին երեսում (սիւնակ վերջին 3-րդ տողից) սխալմամբ բաց է թողնված մի ամբողջ պարբերութիւն։ Տպագրված է. «Գանգատի հիմքը եղել է այն, որ կատարողական թերթով Խարտիշվիլին միանգամայն արժանի է եղել պատժվելու»։ Պէտք լինի. «Գանգատի հիմք է ծառայած եղել այն, որ կատարողական թերթով կարգադրվել է պահել Խարտիշվիլիի ռոճիկը։ Վերջինս ամենակոպիտ խօսքերով վիրաւորել է այդ կարգադրութիւնը անող վարչութեան անդամ Մ. Ն. Աճարեցեանին և դրա համար գլխաւորապէս արձակվել է պաշտօնից։ Խարտիշվիլին միանգամայն արժանի է եղել պատժվելու»։

—

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Մեզ գրում են Երեւանից, Կարսից և Ալէքսանդրօպօլից, որ այդ տեղերում դարձեալ երևացել են դրամաշորթների խմբեր, որոնք սպառնական նամակներ են ուղղում այս կամ այն հայ հարուստին։ Կարսում մարտի 15-ի երեկոյեան դրամաշորթները սպանել են վաճառական Արշակ Թադ. Ղասաբեանին, որ մերժել էր տալ պահանջված դրամը։

◆ Սղնախի գաւառի Նանիան գիւղի առևտրական Միքայէլ Ցարութիւնեանի խանութից գողացել են 1400 րուբլու ապրանք։

◆ Բօրջոմու գիւղում, եղբ. Մանթաշեանների կալուածքում հրդեհը ոչնչացրել է երկյարկանի մի շէնք՝ մէջը եղած արժէքաւոր իրերով։ Վնասը հասնում է 40,000 րուբլու։

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ 1914 թ. յունվարին արքունի գինեվաճառումից ստացվել է 6.936,310 րուբլով աւելի, քան անցեալ տարի յունվարին։ Այս տարվայ յունվար ամսում վաճառված է 805,332 դոյլով աւելի խմիչք արքունի պահեստատեղիներից, քան անցեալ յունվարին։

◆ Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, ժող. լուս. մինիստր Կասսօն թոյլատրել է գումարել Մօսկվայում գաւառական համալսարանների պրօֆէսօրների համաժողով։ Համագումարի զբաղմունքների ծրագրում մտնելու են ընթացիկ ճեմարանական կեանքի խնդիրները, նաև ստորին դասատուների նիւթական դրութիւնը բարելաւելու, ինչպէս նաև համալսարանական կանօնադրութեան ցանկալի փոփոխութիւնների հարցերը։

◆ «Р. В.»-ի ասելով, խոշոր ռեստօրանատէրերը ուղարկել են Պետ. Խորհրդի և Պետ. Դումայի անդամներին մի գրութիւն, ուր նրանք խնդրում են չը տարածել ոգելից խմիչքների վաճառման արգելքի մասին կայացրած որոշումը առաջնակարգ ռեստօրանների վրա։ Գրութեան մէջ մատնանշված է, որ այդ ռեստօրանները արբեցողութիւն չեն տարածում և եթէ արգելվի նրանց վաճառել ոգելից խմիչքներ, դրանից ոչ մի օգուտ չի ստացվի ունևոր դասակարգերի կենցաղավարութեան մէջ և միւս կողմից էլ կը տուժեն ռեստօրանատէրերի շահերը։

◆ Մօսկվայում խօսվում է, որ ֆինանսների մինիստրի պաշտօնի համար տրվում է կոմս Վիտտէի անունը, որի նշանակելուց անմիջապէս յետոյ՝ բօրսայի ընկած գները կը բարձրանան։

◆ Մօսկվայում Միլիւկօվը մեծ աջողութեամբ կարդաց իր դասախօսութիւնը հայկական հարցի մասին։

◆ Թուրքեստանի գեներալ-նահանգապետը պահանջում է մի քանի հարիւր հազար ռուսների գաղթեցնել Անդրկասպեան շրջանները։

◆ Պետերբուրգում բանւորական գործադուլները շարունակվում են։

◆ Ցարիցինում վաճառական Մալցեվը իր աղջկան կտակել է 25 միլիօն րուբլի։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Մարտի 18-ին, Թիֆլիսի բնակչուհի Սօֆիա Դէդուկօվայ յայտնեց ոստիկանութեան, որ իր տնից, իր բացակայութեան միջոցին անյայտ չարագործները լուսամու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

XIV*)

Արդեօք հնարաւո՞ր է նախորոշել մէկի դէպի ոճրագործութիւն մղող ժառանգական հակամէտութիւնը, տրամադրութիւնը, եթէ մենք առաջուց նրա հիւանդոտ որոշ բնագծերը գտնելու և ուսումնասիրելու լինենք։ Ահա այս է իտալացի գիտնական Լօմբրօզօյի տեսութեան հիմքը։

Ըստ այս վերջինի՝ ի ծնէ ոճրագործը ներկայացնում է զանազան նշաններ, որոնցով նա նախնական, վայրենի մարդուն է մօտենում, նմանվում։ Եւ զարմանալին այն է, որ այսպիսի նշաններ աւելի յաճախ կին մարդու մէջ են գտնվում, քան թէ տղամարդու, թէև կինը ընդհանուր առմամբ տղամարդուց աւելի սակաւ մասնակցութիւն ունի ոճրի մէջ։ Լօմբրօզօն այս quasi հակասական երևոյթը բացատրում է նրանով, որ այս հարցում աչքաթող է անվում կնոջ պոռնկութիւնը, որը ի հարկէ, ասում է նա, ոճրի համարժէք բնոյթ ունեցող մի երևոյթ է։ Եւ իրօք՝ շատ յաճախ մենք տեսնում ենք, որ պոռնիկ և ոճրագործ թև թևի են գործում։ Տխուր իրականութիւնը ցոյց է տալիս, որ այս համարժէք պակասութիւնների տէր արարածներն էլ իրար փնտռում են, մինը միւսի կարօտը զգալով, և ընկերանում են իրար հետ, ինչպէս առհասարակ բոլոր այլասերվածները իրար հետ ընկերանալու ձգտումն ունեն։ Իսկ թէ իտալական շկօլայի հետևողները կարծում են և աշխատում են անպայման ապացուցանել, որ իրանց նշանադրած զանազան յատկութիւններն իսկապէս ոճիր որոշող նշաններ են, դա սխալ է։ Դրանց ցուցադրած յատկութիւնները միայն ցեղի այլասերման պերճախօս նշաններն են, և ոչ մի բացառիկ նշանակութիւն չունեն. չէ՞ որ այդպիսի նշաններ գտնվում են ամեն մի այլասերվածի մէջ։

Որո՞նք են այլասերման այն բազմաթիւ նշանները, որոնց մասին այս յօդուածիս ընթացքում այնքան յաճախ խօսք է եղել։

Բոլորը չը յիշելու համար, թւեմ մի քանիսը։ Գանգի և դէմքի այլաձևութիւնը, սրանց անհամաչափութիւնը, անօրմալ կցուածների գոյութիւնը, վերին կամ ստորին ծնօտոսկրի դուրս ընկած լինելը, քիմքակամարի ձուաձևանմանութիւնը, ատամների զարգացման անկանօնութիւնները և նրանց վաղաժամ փտութիւնը, շրթնատութիւնը, կէս-գլանաձև կուրծքը, մատների կարճութիւն, մէկ կամ երկու կողի բացակայութիւնը, կանանց մարմնի բոլոր մասերի մազերի չափազանց զարգացումը, սրա հակառակը, տղամարդու մօտ, սեռական անդամների զարգացման վաղաժամ դադարումը, աչքերի շլութիւնը, գունախտութիւնը (դալտոնականութիւն), աչքերի ծիածանի այլաձևութիւններ, համրախլութիւն, ականջների անբնական զարգացում, կակազութիւն, մնացուկներ եայլն, եայլն։

Եթէ մենք դիմելու լինենք մտաւոր զարգացմանը, ապա մենք կը հանդիպենք աներևակայելի տիպարների։ Աստիճանաչափի ստորին աստիճանի վրա գտնվում է ապուշութիւնը. այստեղ ուղեղային գործողութիւնները այնքան չքացած են, որ դրանց տէրերը հազիւ թէ մարդ արարած համարվեն։ Սակայն և այդպիսի ապուշների մի որևէ ընդունակութիւնը կարող է պահպանել իր գոյութիւնը։ Բժշկականութիւնն արձանագրել է ապուշների, որոնք միաժամանակ եղել են հիանալի երաժիշտ, կամ թէ պահպանել են թւաբանութեան մի զարմանալի ընդունակութիւն։

Ցիշածս աստիճանաչափի աւելի բարձր աստիճանի վրա գտնվում է տկարամտութիւնը, ապա գալիս է ուղեղի տկարութեան տեղը։

Այնուհետև այդ աստիճանաչափի աւելի բարձր աստիճանների վրա մենք հանդիպում ենք աւելի բարձր, նոյն իսկ գերազանց ինտելեկտի տէր անձնաւորութեանց, որոնց ուղեղում սակայն գտնվում են զանազան բացեր. այդպիսի մարդիկ լինում են տարօրինակ, անհեթեթ, այլանդակ. դրանք կարող են երբեմն մի մասնաւոր առաւելութիւն ունենալ, բայց դրանց բնաւորութիւնը խիստ ցոյց է տալիս նրանց խելքի անզօրութիւնը. այդպիսի մարդիկ զուրկ են դատողութեան կարողութիւնից, զուրկ են կեանքի հոսանքներում ինքնագլուխ ղեկավարվելու շնորհքից։

Համարեա բոլոր այլասերվածները—լինեն դրանք գերազանց թէ ստորին խելքի տէր, լինեն դրանք ոճիրների սիրահար—շատ յաճախ բռնված են լինում մի անյաղթ մղումով դէպի ինքնասպանութիւնը։ Եւ շատ ու երբեմն երեխայական անգամ փորձերից յետոյ նրանց աջողվում է իրանց խղճալի կեանքին վերջ դնել։

Մեզ հետաքրքրողն այն է, որ այս՝ դէպի ինքնասպանութիւնը հասցնող մղումը կարող է ժառանգաբար փոխադրվել. և՝ զարմանալի երևոյթ՝ միևնոյն ընտանիքի բոլոր անդամները միշտ դիմում են միևնոյն միջոցին և համարեա միշտ միևնոյն հասակում։ Համմօնտը նկարագրում է մի այդպիսի մարդու պատմութիւն, որը իր 35 տարեկան հասակում անձնասպան է եղել բաղնիքում ածելիով կտրելով իր կոկորդը։ Նրա երկու որդին անձնասպան եղան նոյն տեսակով և նոյն հասակում։ Այս վերջիններից մէկից ծնված աղջիկը նմանապէս անձնասպանութիւն գործեց իր 34 տարեկան հասակում, իսկ սրա որդին վերջ դրեց իր չարաբաստ ժառանգականութեան դրօշմ կրող օրերին 31 տարեկան հասակում։

Զղային ժառանգականութեան մեր ցոյց տուած դատողութիւններից ինքնըստինքեան առաջ են գալիս և գործնական խորհուրդներ։

Նախազգուշական միջոցներով կարելի է խափանել սպառնացող այն ուղեղային արտայայտութիւնները, որոնց տրամադիր է երեխան։ Շատ և շատ անգամ ընթերցողի ուշադրութիւնը դարձրել եմ այն ուշագրաւ հանգամանքի վրա, որ հիւանդոտ պատահարներն առանց որևէ միջանկեալ պատճառի երևան չեն գալիս։ Ապա ուրեմն հնարաւոր դէպքում պէտք է հեռացնել երեխային իր ժառանգականութիւնը, ուրեմն և յետագայ ազդեցութիւնը տուող ընտանիքից. և այս միջոցին պէտք է դիմել մանաւանդ՝ երբ գինեմօլների ընտանիք է դա։ Չը պէտք է մոռանալ, որ շատ անգամ առաջին արբեցութիւնը բացում է անդարմանելի գինեմոլութեան ծարաւը։ Զանազան արգելիչ միջոցներ, պէս-պէս պատիժներ, սպառնալիքներ, զայրոյթիւններ—այս բոլորն երբեք անհարկու ցաւին իսկական դարման չէ հասցնում։ Իսկական միջոցը վարակման վայրից հեռացնելն է։ Եթէ աջողվում է այդպիսի տրամադրութիւն ունեցողին մտցընել գիւղական առողջ օդի մէջ ապրող ազնիւ և հանդարտ ընտանիքի մէջ, ապա փրկութիւնն ապահովված է։ Բարոյական խնամակալութիւնը շատ շատերին կարող է իսկապէս փրկել։

Կրկնւորներին — ռեցիդիվիստներին— թողնենք մի կողմ. սրանք անբուժելի են։

* *

Եւ այսպէս՝ կարելի է յաղթել ժառանգականութեան վատ արդիւնքը, ազդեցութիւնը, որը ի դէպս, թող մի անգամ էլ կրկնեմ, ցեղի վրա չէ բարձնում մի ճակատագրական անդառնալի և անդարմանելի ծանրութիւն։

Մարդս կարող է ազատվել իր հիւանդոտ ժառանգականութիւնից։ Մարդս կարող է մինչև անգամ զանազանվել իր հիւանդոտ և ախտաւոր նախորդներից։

Դրա համար հարկաւոր է գործի կանչել առողջ և ողջամիտ միջավայրի և շրջապատի ազդեցութիւնը. դրա համար անհրաժեշտ է դիմել խելացի և առողջամիտ դաստիարակութեան աջակցութեանը։

Սրա մասին կը խօսեմ յետոյ։

Բժ. Արտաշէս Շխեան

*) Տես «Մշակ» № 55.

տից մանելով գողացել են 200 ռուբլի։ Ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցներով ձերբակալվեց Նիկոլայ Բեստաշվիլի, 16 տարեկան։ Ցանցառուի մայրը վերադարձրեց Դիշեալ 200 ռուբլին, որը և յանձնվեց Դեդուկովային։

◆ Նոյն օրը, «Բօ-Մօնդ» հիւրանոցում ինքնասպանութիւն գործեց պօդպօրուչիկ Սերգէյ Վլադիմիրովիչ Դվօրեակովսկին։ Նա թողել է մի գրութիւն հետևեալ բովանդակութեամբ. «Ոչ-ոքի չը մեղադրէք. ներեցէք»։ Ինքնասպանութեան պատճառները անյայտ են։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի, մարտի 18-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում, երեկոյեան ժամը 8-ին կայացաւ Բ. Իշխանեանի դասախօսութիւնը «Հայկական հարցի վերջին էտապը» թեմայով։ Դասախօսութեանը հաւաքվել էր մեծ բազմութիւն, և դասախօսը կարողացաւ առաջ բերել բուռն հետաքրքրութիւն և լարված ուշադրութիւն ամբողջ լսարանի մէջ մանաւանդ այն մերկացուցիչ քննադատութեամբ, որ ուղղեց «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան հասցէին, ցոյց տալով նրա ամբողջ ապիկարութիւնը և ապացուցանելով նրա քաղաքական ինքնասպանութիւնը։

Դասախօսը ուրուագծելով նախ հայկական հարցի ընդհանուր դրութիւնը, նկարագրելով Թիւրքահայոց ազգային վիճակը Թիւրքական սահմանադրութիւնից առաջ և յետոյ՝ աւելի մանրամասն կանգ առաւ հայկական հարցի դիւանագիտական բնոյթի վրա և Թիւրքահայ կուսակցութիւնների, գլխաւորապէս Դաշնակցութեան գործունէութեան և բռնած ուղղութեան վրա. ցոյց տուեց, թէ ինչպէս այդ կուսակցութիւնը չը կարողացաւ պատրաստել հող և միջոցներ՝ յարմար բոպէից օգտվելու, որպիսի յարմար բոպէն անցեալ տարի էր, բալկանեան պատերազմի ժամանակ, և այդպիսով հայ ժողովուրդը չը կարողացաւ ստանալ րէֆօրմներն այն ծաւալով, որին արժանի էր։ Խօսելով ապա րէֆօրմների վերջին ծրագիրների մասին, ցոյց տալով թէ ինչ շարժառիթներից դրդված Ռուսաստանը, Անգլիան, Գերմանիան յօժ տուին րէֆօրմների ծրագրին, բացատրելով Փոքր-Ասիայի և մասնաւորապէս հայկական հարցի հեռաւոր ապագան, դասախօսը վերջում շեշտեց, որ ներկայ րէֆօրմների վերջնական ելքը պարտական ենք ազատամիտ տարրերին և ոչ յեղափոխականներին։

Ընդմիջումից յետոյ սկսվեցին վիճաբանութիւններ, որոնց ղեկավարութեան համար նախագահ ընտրվեց պ. Սուրխաթեան։ Մի քանի ընդդիմախօսներ, գլխաւորապէս Ա. Աթանասեան հանդիսանալով պաշտպան Դաշնակցութեան, աշխատեցին ամեն կերպ արդարացնել նրա գործունէութիւնը և գործի անաջողութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը ձգել հայ ազատամիտ, պահպանողական տարրերի և հոգևորականութեան վրա։ Խօսեցին նաև Ս. Ջերքէզեան, Թ. Գառնիկեան, Տէր-Աբրահամեան և այլք, լուսաբանելով խնդիրը այլ տեսակէտներից։ Խիստ յուզված և բորբոքված խօսեցին մի քանի անձինք ի պաշտպանութիւն Դաշնակցութեան և աշխատեցին վիճաբանութեան տալ միտինգային բնաւորութիւն, բայց այդ չաջողվեց նրանց շնորհիւ նախագահի խիստ վերաբերմունքին դէպի իր պարտականութիւնները։

Դասախօս Բ. Իշխանեան պատասխանեց իր ընդդիմախօսներին և ջախջախիչ ու պերճախօս փաստերով ցոյց տուեց Դաշնակցութեան վերաբերեալ իր խիստ քննադատութեան ամբողջ արդարացիութիւնը, մի բան, որ առաջ բերեց լսարանի կողմից բուռն ծափահարութիւններ։ Կարելի է ասել, որ այդ երեկոյ մի խումբ ազատ մտածողներ և առաջադիմականներ մի ընդհանուր ճակատամարտ տուին և փառաւոր կերպով ապացուցեցին Դաշնակցութեան վերջին տարիների վնասակար և երկդիմի գործունէութիւնը, որ այնքան աննպաստ եղաւ հայ ժողովրդին։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական Թատրոն

Բարատովի դրամ. խմբի հերթական ներկայացումն էր մարտի 18-ին։

Առաջին անգամ Թիֆլիսում ներկայացվեց Ե. Կարպովի «Քամելէօն» 4 գործ. կոմեդիան։

Պիէսի հերոսը՝ Պեօտր Սեմէօնովիչ Բորզովսկին է, ռուսական պետական բիւրոկրատ ղեկավար շրջանների տիպիկ ներկայացուցիչներից մէկը։

Այդ Պեօտր Սեմէօնովիչը—նորին գերազանցութիւն—բարձր պաշտօն ունի մինիստրութեան մէջ, գուցէ և մինիստրի օգնականի։

Եւ նա իր առանձնասենեակում զբաղված է «պետական գործերով», մտածում է Ռուսաստանի փրկութեան մասին...

Այդ չաղլիկ, կլորիկ, աշխոյժ ծերունին նորին գերազանցութեան զգեստով, քամելէօնական մտածելակերպով։

Պեօտր Սեմէօնովիչը ամենից առաջ, իր կնոջից բացի, ունի և դեռատի սիրուհիներ, որոնց հետ նա տեսակցութիւններ է ունենում այն բոպէներին, երբ ընդունարանում սպասում են պաշտօնական անձինք ընթացիկ զեկուցումների համար։

Նորին գերազանցութիւնը սիրում է «մուժիկի» երգերը և դրա համար նա ժամանակ է գտնում իր «գործունէութեան» ժամերին երգել, պարել զանազան Կօնստանդին Իլիչների հետ...

Բայց այդ, ի հարկէ, անմեղ բաներ են. գլխաւորը նա լուրջ աշխարհահայեացք է, սկզբունքը։

Պեօտր Սեմէօնովիչը ազատամիտ է, շատ ազատամիտ իր առանձնասենեակում. օրինակ, նա կողմնակից է բոլոր քաղաքացիների իրաւահաւասարութեան, ժողովրդական լայն ազատութեան։ Կամ թէ նա սպառնում է բարեկամ, յանուն Ռուսաստանի ապագայ վերածնութեան, ռուս մուժիկի տնտեսական դրութիւնը։ Նորին գերազանցութիւնը շեշտում է, որ անհրաժեշտ է համերաշխ գործունէութիւն սահմանել կառավարութեան և Պետ. Դումայի միջև։

Մի խօսքով Պեօտր Սեմէօնովիչը մաքրարիւն նարօդնիկ է, սակայն այդ ամենը լոկ խօսքերով։ Նա եղաւ մինիստրութեան մէջ, տեսաւ պետական կուրսի փոփոխութիւնը, ու միանգամից նորին գերազանցութիւնը մտաւ իր խակական դերի մէջ...

Պէտք է դրաստօնական միջոցներ գործադրել յեղափոխականների դէմ՝ թէ աջ և թէ ձախ։ Կառավարութիւնը պէտք է վարէ ամենակարուկ քաղաքականութիւն, և այլն, և այլն։

Ահա ռուսական պետական քամելէօն գործիչների դէմքը յանձին Պեօտր Սեմէօնովիչի։

Քամելէօններ, որոնք շաբաթվայ մէջ ունեն մի քանի ուրբաթ, որոնք գնում են փչող հողմերի ուղիով, որոնք, вертятся хвостомъ и влѣво, и вправо... որոնք, սակայն, ռուս կեանքի բաղդի տնօրինողներն ու ղեկավարներն են հանդիսանում այսօր։

Պիէսը գրված է հետաքրքրութեամբ և պարունակում է որոշ չափով հումոր, թէև այն էլ պէտք է ասել, որ կան աւելորդաբանութիւններ ևս։

Պեօտր Սեմէօնովիչի դերը Բորիսովը տարաւ իր տաղանդին յատուկ սահունութեամբ, առանց ընկնելու չափազանցութիւնների մէջ։

Միւս դերակատարներից յիշենք ըստ սովորականին աչքող օր. Իդ. Քալանթարին, տ. Աստրովային, տ. Վօրօնինին, պ. Բարատովին և այլք։

Ասենք՝ խօսք էլ չէ կարող լինել ներկայ խմբի անսամբլի անաջողութեան մասին, քանի որ նա այնքան օրինակելի է ամեն կողմից, որի ապացոյցն այն ջերմ ընդունելութիւնն է, որ ցոյց է տալիս Թիֆլիսի թատերասէր հասարակութիւնը, լցնելով թատրոնը ամեն անգամ։ Ե.

—

Այսօր ներկայացվելու է Մոսկվայի Կորշի թատրօնի րեպերտուարի «Листья осеннiе» պիէսը, որը 30 անգամ մեծ աջողութեամբ ներկայացվել է Մոսկվայում։

Պիէսի խաղին մասնակցում են խմբի աչքի ընկնող ույժերը՝ Ժիխարևա, օր. Քալանթար, պ. պ. Բարատով, Բորիսով, Կոլոբով, Նելիդով, Էյկէ, Իւրենև և ուրիշները։

Վաղը դրվելու է Պերսիանովի նոր կոմեդիան՝ «Большiе и маленькiе», Կայսերական Մալիյ թատրօնի րեպերտուարից։

Մեծ պահանջի պատճառով, «Location» կասսայում ծախվում են տոմսակներ «Цѣна Жизни» և «Листья осеннiе» պիէսների համար։

Մարտի 27-ին, հինգշաբթի օրը, կը կայանայ Վիկտոր Պետիպայի բենեֆիսը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 5 մարտի *)

Ներկայ ուսումնական թւին լրացաւ Ներսիսեան դպրոցի ուսուցչական ընտանիքի աւագագոյն անդամներից պ. Իսահակ Ցարութիւնեանի մանկավարժական գործունէութեան 25 և գրական գործունէութեան 30 տարին։

Մեր անմխիթար իրականութեան մէջ պ. Ցարութիւնեանի նման համեստ մշակները հազուագիւտ անձնաւորութիւններ են, որ տասնեակ տարիներ կարողանում են դիմանալ կամքի աննկուն ույժով ամեն տեսակ աննպաստ պայմանների, շատ յաճախ հալածանքների հասնող խոչընդոտների, դիմադրում են ոգևորված բարի գործի գաղափարով և հասարակական պարտքի գիտակցութիւնը սրտներում։

Ի՞նչ աւելի քաղցր պարտականութիւն և վսեմ գործ, քան մատաղ անմեղ սերնդի դաստիարակութիւնը, սակայն և որքան դառնութիւններ ու զրկանքներ, որ կապված են այդ սուրբ գործի հետ յատուկ մեր կեանքի մէջ. դառնութիւններ, որոնք շատ շատերին և շատ կարճ ժամանակամիջոցում յուսահատութեան են հասցրել դպրոցական-մանկավարժական աշխարհում։ Շատերն են հրաւիրվել այդ վսեմ և փշոտ ասպարէզը, բայց քչերն են եղել կոչված ծառայելու։ Այդ քչերից մէկն է պ. Ի. Ցարութիւնեանը։ Նա ասպարէզ է իջել կեանքով ու եռանդով լի, սիրել է իր գործը և այդ սիրուն զոհ է բերել իր մտաւոր կարողութիւնը, կամքի ույժը և մաքուր զգացմունքները. և այսօր, տասնեակ տարիների գործունէութեան բեռը ուսերին՝ կանգնած է հասարակութեան առաջ պարզերես։ Հասարակական այդպիսի գործիչների ամենամեծ մխիթարութիւնը գիտակցական երախտագիտութիւնն է. այդ նրանց արդար պահանջն է։ Այդ պատճառով էլ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական և ուսուցչական մարմինները որոշել են սոյն թւի ապրիլի 20-ին հրապարակական մի հանդէսով տօնել դպրոցի և հասարակութեան վաստակաւոր և արժանաւոր մշակի մանկավարժական գործունէութեան 25-ամեակը և գրական գործունէութեան 30-ամեակը։

Հաւատացած լինելով որ ձեր յարգելի մօտ կը լինի երախտագիտութեան այս տօնը՝ դիմում ենք, որ դուք էլ ձեր մասնակցութեամբ յարգէք աշխատաւոր գործչի տօնը։

Խնդրում ենք կանխաւ մինչև ապրիլի 15-ը յայտնէք մասնաժողովին ձեր մասնակցութեան ձևը հետևեալ հասցէով.—Ներսիսեան դպրոց, Յօբելեանական յանձնաժողովին։

Յօբելեանական յանձնաժողով

*) Ստացել ենք ամսիս 18-ին։ Խմբ.

—

Դսեղ, 20 փետր.

«Մշակի» № 33-ում տպված էր Մարց գիւղից մի նամակ՝ 119 գիւղացիների ստորագրութեամբ, որպիսի ստորագրութիւնները վաւերացված են եղել։ Եւ որովհետև այդ վաւերացումը ինձ է վերագրվում, այդ առիթով Մարցայ կալուածքի կառավարիչ Ռոստոմ Թումանեանը ինձ սպառնալիք է կարդում և՝ հրապարակով՝ վտանգված իր արտօնութեան՝ սպառնում է ինձ ենթարկել պատժի ու պատասխանատուութեան, որ ես համարձակվել եմ նրա դէմ բողոքողների ստորագրութիւնները հաստատել։

Արդ՝ խնդրեմ յայտարարէք, թէ ո՛չ վաւերացումով են այդ ժողովրդի ստորագրութիւնները ձեզ ուղարկված։ Դրանով ինձ ազատած կը լինէք Ռոստոմ Թումանեանի սպառնալիքից և մի գուցէ և վտանգից։

Չը նայած որ պետական ադմինիստրացիան այնքան արդարամիտ է, որ նրա լոկ բողոքով ինձ՝ առանց քննութեան և ստուգելու եղելութիւնը՝ չի ենթարկի պատժի, այնուամենայնիւ հարկաւոր է ձեր կողմից արդարացի մերկացում, ի հանգստութիւն Թումանեաններին։

Դսեղի հասարակութեան տանուտէր՝
Պետրոս Վանեան

Ծան. խմբ.—Տպելով այս նամակը, որ մի աւելորդ անգամ ապացուցանում է այն իրողութիւնը, թէ ինչ միջոցների են դիմում Թումանեան եղբայրներն իրանց կեղեքումները մերկացնողների դէմ, խմբագրութիւնը յայտնում է, որ 119 գիւղացիների ստորագրութիւնը վաւերացրել է ոչ թէ տանուտէր Պետրոս Վանեանը, այլ մի այլ ձեռնհաս իշխանութիւն։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բաշ-գիւղ, 12 մարտի

Թոյլ տուէք խնդրում ենք ձեր լրագրի միջոցով մեր խորին շնորհակալութիւնը յայտնելու Սարիղամիշի անասնաբոյժ պ. Տիգրան Քալանթարին այն մասին, որ պարոնը նուիրեց Կ. Հ. Բ. Ընկ. Բաշ գիւղի ճիւղի գր.-ընթերցարանին 234 կտոր ռուսերէն գրքեր։

Նախագահ վարչութեան՝ Վ. Մախաթճեան
Քարտուղար-անդամ վարչութեան՝ Ն. Թորոսեան

—

Թիֆլիս, 15 մարտի

Գայիանեան օրիորդաց դպրոցի աշակերտական ճաշարանի օգտին 1913 թ. նոյեմբ. 27-ից մինչև մարտի 10-ը ստացված են հետևեալ նուէրները.

Ամսավճարների հաշւում.—Պ. Բաշբէուք-Մելիքեանից 15 ր., Մաղնու ս. Գէորգ եկեղեցուց 9 ր. 50 կ., Գ. Դեղուկեանից 9 ր., տ. Ս. Ռոտինեանից, Ս. Մուրադ-Բեգեանից, բժ. Դաւթեանից 6-ական ր., տ. Ն. Ցարութիւնեանից, իշխ. Ա. Թումանեանից, տ. Ս. Ջոհրաբեանից, Ց. Աբրահամեանից 4 ր. 50-ական, տ. տ. Բարխուդարեանից, Վ. Թադէոսեանից, օր. Ն. Ասլամազեանից, Ց. Ջմշկեանից 3-ական ր., Տէր-Մեսրոպեանից 1 ր.։ Բոլորը 82 ր. 50 կ.։

Միանուագ.—Մայրապետ Հ. Թայիրեանից 20 ր., Ն. Ալիբէգեանից և Գ. Առաքելեանից 50-ական ր., Թ. Խաչատրեանից 25 ր., տ. Ն. Միրզոյեանից 16 ր. 50 կ., Ց. Մսերեանից 12 ր., Դարիա և Արշ. Աստվածատուրեաններից և Մ. Կաֆեանից 10-ական ր.։ Սեղանատան աշակերտ հերթապահ տիկիններից և օրիորդներից 12 ր.։ Բոլորը 227 ր. 50 կ.։

Միանուագ և ամսավճարով ընդամենը 310 ր., որը մինչև 1913 թ. նոյեմբ. 27 ստացված 488 ր. 16 կ.-ի հետ կազմում է՝ 798 ր. 16 կոպէկ։

Բացի դրամով օգնելուց մի-մի օր նախաճաշ են տուած տ. Խանդուեան և տ. Աղայեան։ Շաքար, թէյ և սուրճ են նուիրած տ. Շիկանեան, մէկ դիւժին դանակ և պատառաքաղ՝ պ. Ց. Դանդուրեան, Կ. Հ. Բ. Ընկ.՝ մօտ 4 պուդ ձուկ։

Տիկ. Շիկանեանը հոգացել է մի չքաւոր աշակերտուհու ամբողջ հագուստեղէնը։

Դպրոցի վարչութիւնը և աշակերտական սեղանատան վարչութիւնն իրանց խորին շնորհակալութիւնն են յայտնում մեծապատիւ նուիրատուներին։

Տեսուչ դպրոցի՝ Ս. Աբովեան

—

Թիֆլիս, 18 մարտի

Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է հետևեալ նուիրատուութիւնները.

Ցօգուտ Ընկերութեան.—Պարոն Սերգէյ Արտ. Ղարիբեանից իր հանգուցեալ հօր՝ Արտեմ Ղարիբեանի կտակի համաձայն մի հարիւր ռուբլի (100 ր.)։

Ցօգուտ Ընկ. Որբանոցի.—Պարոն Տիգրան Նազարեանից ի յիշատակ իր հանգուցեալ մօր՝ Զարուհի Նազարեանի յիսուն ր. (50 ր.) և 40-ական օր. իւրաքանչիւրից ս. Էջմիածնի, ս. Սահակ և ս. Մեսրոպ պատկերներից ի յիշատակ հանգուցեալի ձրիաբար բաժանելու Ընկ. Որբանոցի սանուհիներին, կառավարչուհուն և Ընկ. միւս պաշտօնեաներին։

Խորհուրդը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը վերոյիշեալ նուիրատուներին։

Խորհուրդ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ ՖՐԱՆՍԻԱՅՈՒՄ

Կալմէտտի սպանութիւնը և այդ սպանութեան հետ կապված մի շարք հարցեր անհանգիստ իրարանցում, գլուխ են առաջ բերել Պարիզում։

Ցուցվում, աղմկվում է Պարիզը։ Քաղաքական մթնոլորտը էլեկտրականացած է։ Փողոցներում տեղի են ունենում ցոյցեր. պատգամաւորների պալատում կռիւները հասել են ծայր աստիճանի։

Ռոեալիստները և նացիոնալիստները օգտվում են դէպքից՝ սաստկելու հակակառավարական տրամադրութիւնը։ Առաջ են բերված մագիստրատուրայի բարեխղճութեան, մինիստրների ազնւութեան, հանրապետական հիմնարկութիւնների կայունութեան հարցեր։ Տեղի են ունենում մի շարք պետական գործիչների անունները արատաւորող մերկացումներ... Կալմէտտի սպանութիւնը, իր հետևանքներով, մոռացնել է տուել մի շարք կարևոր, հերթական հարցեր։

Ինչպէս յայտնի է, Կալմէտտը՝ ազդեցիկ, հայրենասիրական դրօշակի տակ ընթացող «Figaro» լրագրի խմբագիրն էր։ Կալմէտտը այն բազմաթիւ և ուժեղ օպպօզիցիայի արտայայտիչն էր, որը արմատական կաբինէտի ֆինանսական րէֆօրմների դէմ կատաղի կռիւ է մղում. Մասնաւորապէս, օպպօզիցիայի շանթերը Կալմէտտի միջոցով ուղղված էին Կայօյի դէմ։ Կայօն, որպէս ֆինանսների մինիստր, ֆինանսական րէֆօրմների փայլուն ներկայացուցիչ, եկամտային հարկի ջերմ պաշտպան, առաւել էր դարձել երկրի պահպանողականների և կապիտալիստական շրջանների համար։ Ամեն ջանք գործ էր դրվում ֆինանսական այդ քաղաքականութեան ներկայացուցչին տապալելու համար։ Պայքար էր մղվում երկրի, մամուլի և պարլամենտի մէջ։

Կալմէտտը, որը մի տաղանդաւոր ժուռնալիստ էր, հալածանք է սկսել իր լրագրում Կայօյի դէմ։ Կայօն, «եկամտային հարկի ջերմ պաշտպանը», ծաղրի, անարգանքի առարկայ է դառնում։ «Կայօ» և «անազնւութիւն»՝ հոմանիշ են դարձվում։

Կայօն մեղադրվում է նրանում, որ լինելով ֆինանսների մինիստր՝ միևնոյն ժամանակ օտարերկրեայ բանկի դիրեկտորի պաշտօն է կատարում. որ, որպէս ֆինանսների մինիստր, նա ի հաճոյս իր բարեկամների առաջ է բերում բիրժայի արժողութիւնների երերումներ. որ նա Մօնիսի կաբինէտի անդամ եղած ժամանակ՝ Մօնիսի միջոցով ճնշում է գործ դրել դատարանի վրա, որպէս զի յետաձգվի յայտնի սրիկայ բանկիր Ռօշէտտի գործի քննութիւնը, և դրանով հնարաւորութիւն է տուել վերջինին կարգաւորել իր գործերը և որը վերջը փախել է Մեկսիկա։

Կայօն երբեմն պատասխանում էր Կալմէտտին կարճ, բայց որոշ համոզեցուցիչ կերպով։ Կալմէտտը չէր համոզվում, նա շարունակում էր հալածանքը։

«Figaro»-ում ֆաքսիմիլէ տպագրվում է Կայօյի 1898 թ. գրած դիտողութիւնները, ուր Կայօն իրան հանրապետական-առաջադիմական է անուանում, այսինքն արմատականների հակառակորդ, և անընդունելի համարում եկամտային հարկի որևէ ձև։

Այնուհետև բերվում է Կայօյի ներկայ 1914 թ. արտասանած ճառը, որում նա արդէն որպէս արմատական՝ պաշտպանում է եկամտային հարկի սկզբունքները, վկայելով իր «անշեղ, հաստատ համոզմունքների» մասին։

Վերջապէս երևան է գալիս 1901 թ. գրած Կայօյի նամակի ֆակսիմիլէն, ուղղված մի տիկնոջ, ինչպէս կարծում են՝ Կայօյի նախկին կնոջը։ Կայօն այդ ժամանակ Վալդեկ Ռուսսոյի կաբինէտի անդամ էր. Նա գրում է, որ իրան աջողվեց այնպէս տանել գործը, որ «արտաքուստ պաշտպանելով եկամտային հարկի օրինագիծը, կարող լինի տապալել այդ օրինագիծը և դրանով թեքել կաբինէտի քաղաքականութիւնը դէպի աջ»։

Երևան հանելով Կայօյի մասնաւոր, ինտիմ նամակագրութիւնը, Կալմէտտը յայտարարում է, որ հրապարակ է հանելու դեռ մի շարք նոյնանման նամակներ։

Տիկին Կայօն, որը միայն մի քանի տարի է, որ բաժանվելով իր նախկին ամուսնուց՝ ամուսնանում է նրա ընկերոջ՝ Կայօյի հետ, ենթադրելով որ Կալմէտտը հրապարակ պէտք է հանէ իր նամակագրութիւնը Կայօյի հետ՝ ամուսնութիւնից առաջ, ծայրայեղ գրգռված վիճակի մէջ է ընկնում։ Համարելով Կայօյին անպայման ազնիւ մարդ, ամեն կերպ աշխատում է Կալմէտտի այդ վիրաւորական արշաւանքի առաջը առնել, դիմում է դատաստանական պալատի դատախազին, խնդրելով, եթէ հնարաւոր է, դադարեցնել «Figaro»-ի արշաւանքը իր ամուսնու դէմ. բայց երբ նրան ոչինչ չէ աջողվում անել, մտնում է խմբագրատուն և ատրճանակի մի քանի հարուածներով վերջ տալիս Կալմէտտի կեանքին։

Տիկին Կայօյին տանում են Սէն-Լազարի բանտը։

Կայօն հրաժարական է տալիս. Թողնում է ֆինանսների մինիստրի պօրտֆէյլը։

Հասարակութիւնը յուզվում, աղմկվում է. յուզվում, ալեկոծվում են և պատգամաւորների պալատը, սենատը։

Պատգամաւորների պալատում տեղի են ունենում աղմկալի նիստեր։

Աջակողմեան պատգամաւոր Դելաշէ բարձրացնում է հետևեալ հարցը. ճի՞շտ է, արդեօք, որ Մօնիսը կաբինէտի գլուխ եղած ժամանակ, ինչպէս ակնարկում էր Կալմէտտը, ճնշում էր գործ դրած դատարանի վրա Ռօշէտտի գործի առիթով։ Աջակողմեանները, կենտրոնը և ծայրայեղ ձախակողմեանները պահանջում են, որ Մօնիսը պատասխանէ։

Մօնիսը Դումերգի հետ խորհրդակցելուց յետոյ ամբիոն է բարձրանում և յայտարարում, որ երբէք դատարանի վրա ճնշում գործ դրած չէ, որ երբէք տեսած չէ այն դոկումենտը, որի վրա ակնարկում էր Կալմէտտը։ Մինիստրի այդ հաւաստիացումը ընդունվում է բուռն ծափահարութիւններով։

Բայց պատգամաւոր Դելաշէ պնդում է, որ շատերին է յայտնի այն մասին, որ այդպիսի մի դոկումենտ գոյութիւն ունի. դա ընդհանուր-դատախազ Ֆաբրի նամակն է, որում յիշատակվում է այն ճնշումի մասին, որին ենթարկվել է Ֆաբրը, Մօնիսի կողմից, Ռօշէտտի գործի առիթով։

Բարձրանում է մինիստրների նախագահ Դումերգը և հաւաստիացնում, որ այդպիսի դոկումենտ լինել չէ կարող, որ բոլոր մեղադրանքները անհիմն են, որ կաբինէտը հիմնվում է դատարանի նախագահի յայտարարութեան վրա քննիչ կոմիսիայի առաջ, որ ոչ մի ճնշում դատարանի վրա, տեղի չէ ունեցել։

Բայց տեղից վեր է կենում նախկին պրեմիէր Բարտը (այժմեան կաբինէտի հակառակորդը), գրպանից հանում և կարդում Կալմէտտի յիշատակված դոկումենտը՝ դատախազ Ֆաբրի նամակը, ուր վերջինը գանգատվում է, որ «Մօնիսի ճնշման ներքոյ, նա և դատարանի նախագահը ստիպված էին յետաձգել Ռօշէտտի գործը»։

Նամակի ընթերցանութիւնը առաջ է բերում աններևակայելի աղմուկ, նախատինք Մօնիսի հասցէին։ Մօնիսը շարունակում է պնդել այդ նամակի անճշդութիւնը։

Բարձրանում է Ժօրէսը և պահանջում, որ անկետային կոմիսիան վերանորոգվի, տալով նրան, սենատի համաձայնութեամբ, դատական իրաւունքներ։ Այդ՝ պարլամենտական դատական կօմիսիա նշանակելու առաջարկը ընդունվում է 500 ձայնով ընդդէմ 3-ի։

Սենատը տալիս է կօմիսիային դատական իրաւունքներ. Ժօրէսը երևան է գալիս որպէս «բարձրագոյն դատաւոր» պարլամենտական դատական կօմիսիայի։

Մօնիսը հրաժարական է տալիս ծովային մինիստրի պաշտօնից, մինչև որ վերջանայ անկետային կօմիսիայի քննութիւնը։ Ս. Դ.-Բ.

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՎԱՒԵՐԱԳԻՐ

Պարիզում հրատարակվում է «Մէշրուտիէթ» անունով մի ամսաթերթ, որ հանդիսանում է «Լիբէրալ Համաձայնութիւն» Թիւրքական կուսակցութեան օրգանը և որ կատաղի պայքար է մղում ներկայ օսմ. կառավարութեան դէմ, որի քաղաքականութիւնը մերկացնելու համար նա շարունակ հրատարակում է տարբեր փաստեր։ Այդ թերթի մարտի համարում ի միջի այլոց տպված է յայտնի Ջավիդ-բէյի հետաքրքրական նամակը, ուղղված ներքին գործերի մինիստր Թալէաթ-բէյին։ Այդ նամակը ուղարկված է Պարիզից 1913 թ. օգոստոսի 10-ին և բովանդակութիւնը հետևեալն է.

«Սիրելի Թալէաթ. ինչպէս Պիշօնը, այնպէս և Պալէօլօգը ինձ շարունակ խորհուրդ են տալիս բանակցութիւն սկսել ռուսաց դեսպանի հետ երկաթուղիների հարցի առիթով։ Դուք գիտէք, որ Իզվօլսկին ներկայանում է սլաւօնասէր կուսակցութեան գլուխ, որից վախենում է ինքը ռուսաց կառավարութիւնը, և որ նա վայելում է մեծ ազդեցութիւն։ Կասկած չը կայ, որ Իզվօլսկին ամեն հնարաւորը կանէ, որպէսզի մեծ աջողութիւն ձեռք բերէ երկաթուղային հարցում։ Նա կամեցաւ մեկնել արձակուրդով, բայց փոխեց մտադրութիւնը։ Ես կարծում եմ, որ նա կը մնայ Պարիզում մինչև այս ամսի վերջը։ Որովհետև այդ մարդը շատ խելօք է, նա կը հասկանայ, որ եթէ Ռուսաստանը երկաթուղիների մասին բանակցելիս որևէ միջոց ձեռք առնէ մեր դէմ, այն ժամանակ բանակցութիւններն աջողութեամբ չեն պսակվի։ Ռուսական դիպլօմատիան շատ բծախնդիր է։ Ռուսաց կառավարութիւնը և ռուս դեսպանները ունեն ամեն մինը իր տեսակէտը։ Մեծ նշանակութիւն մի տաք Գիրսի սպառնալիքներին։ Պէքիրիճի-Երզրում (որ տանում է դէպի կովկասեան սահմանը) գիծը կարելի է կառուցանել տասն տարուց ոչ շուտ։ Դիարբէքիր-Վան գիծը կարելի է կառուցանել 5 տարվայ ընթացքում, և այդ ժամանակամիջոցում գերմանացիք կարող են հասնել մինչև Դիարբէքիր։ Այդ դէպքում մենք ստիպված կը լինենք տալ Պէքիրիճի-Երզրում գիծը գերմանացիներին։ Բայց մենք կարող ենք այդ գծի առիթով համաձայնութիւն կապել ռուսների հետ։ Մահմուդ-Շէվքէթը կամենում էր այդ բոլորովին ձրի անել։ Ես էի, որ դրան արգելք եղայ»։

ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻՑ

Հասան-Կալէ, 28 փետրվար

Քէօփրի-քէօյ հայաբնակ գիւղը (Երասխի ափին) շրջապատուած է 3 բէօլիւք (գունդ) զօրքով. գիւղը լցուած է հեծեալ և հետևակ ժանդարմներով ու ոստիկաններով։ Գիւղին ամբողջ ազգաբնակութիւնը ահ ու սարսափի մատնուած է. ծեծ, հայհոյանք, բանտարկութիւն է, որ տեղի կունենայ թէ [illegible] և թէ կին մարդկանց վերաբերմամբ։ Համիդի օրով անգամ տեսնուած չէին նման անարգական երևոյթներ։

Եւ ինչ է պատճառը այդ ամենուն. այն, որ Երասխի (Արաքս) ափին ժանդարմի դիակ մը գտնուեր է և այդ վերագրուեր է քէօփրի-քէօյցոց։

Ուրբաթ, փետր. 21-ին, Քէօփրի-քէօյէն 1 ժամ հեռաւորութեան վրայ գտնուած Էմ-րաքում Թիւրքարնակ գիւղէն ժանդարմ մը կուգայ Քէօփրի-քէօյի ուղղութեամբ. ուշ ատեն լինելով՝ Էմրաքումի սրճարանապետը խորհուրդ չի տար ժանդարմին երթալու, նոյն իսկ կը զգուշացնէ, բայց ան մտիկ չըներ և կերթայ։ Կիրակի օր, փետր. 23-ին, դիակը կը գտնուի Քէօփրի-քէօյի սահմանին մէջ՝ Երասխի ափին։ Էմրաքում-ցիք իրենց դէպքի մասին իմաց կուտան տեղւոյս կառավարութեան, և կառավարու-թիւնը, որ վերջերս խէթ աչքով կը նայի դէպի հայերը, դէպքի միակ յանցաւորները քէօփրի-քէօյցիք ճանչնալով իր ցասումը կը պայթեցնէ գիւղի գլխուն։

Էմրաքումցիք վաղուց է, որ կաշխատին քէօփրի-քէօյցոց վնասել. անոնք շատ ան-գամ են կրկներ, որ օր մը չէ օր մը հա-յերու գլխուն բէլա պիտի բերեն, և այսօր այդ բէլան բերին անմեղ ժողովուրդին գլխուն։

Կայմակամն անգամ, որ Կովկասէն կը դառնար Հասան-Կալէ և դէպքին վայրէն պիտի անցնէր, կը կանչէ գիւղին բէկը և ալ հայհոյանք, ալ անարգանք, ալ աղտո-տութիւններ չի մնար, որ չթափէ բէկին գլխուն. ձերբակալել կուտայ գիւղէն շատ մարդիկ և Հասան-Կալէ կուղարկէ, առով ալ չբաւականանալով՝ առանձին-առանձին ժանդարմներու հետ առանձին-առանձին հայ կիներ կուղարկէ նորէն Հասան-Կալէ։ Թէ ինչպէս են վարուեր այդ կանանց հետ Թիւրք ոստիկանները ճամբուն, այդ յետոյ երևան կելլէ։

Տեղւոյս առաջնորդական փոխանորդը բո-ղոքեց այս ամենուն հանդէպ Էրզրումի առաջնորդին և խնդրեց կտրուկ միջոցներ ձեռք առնել ճշմարտութիւնը պարզելու և բռնութենէ ու նման անարգանքներէ ազա-տելու ազգաբնակութիւնը. բողոքեց նամա-նաւանդ Րումելիէն հոս եկած միւլազըմ (օ-ֆիցեր) Հաֆըզի դէմ, որ բացարձակ յայ-տարարած է, թէ մինչև հայերէն 25 հոգի չսպաննէ Քէօփրի-քէօյէն չպիտի հեռանայ։

Տեղացի

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻՑ

Վան, 20 փետրվարի

Հեռագրական տեղեկութիւններից յետոյ արդէն լրագիրներն էլ լուր բերին, որ հայկական բարենորոգումների հարցը վեր-ջացել է, ինչ որ Թիւրք կառավարութիւնն էլ փութաց ծանուցանել մեզերը պատրաս-տելու նպատակով մեղմացուցիչ տոնով կազմած պաշտօնական յայտարարութեամբ։

Մի քանի շաբաթ առաջ քաղաքիս Թիւր-քերի մէջ էլ բողոքի ու գրգռումի շշուկներ առաջ եկան, հայերի շրջանում սենսացիա ա-ռաջացնելով, բայց բարեբաղդաբար անհետե-ւանք անցան, իսկ այժմ Թիւրքերն էլ մեզ չափ գոհունակութիւն են ցոյց տալիս՝ ա-սելով. «Մենք էլ արդէն բարեկարգութեան կողմնակիցներ ենք, որովհետև նրանով միայն կարող ենք պահել մեր պետութիւնը կործանումից»։

Բարենորոգումների հարցը վերջացած լի-նելու լուրը մեզ այնչափ էլ չէ խանդա-վառում, ինչպէս 1895 թ. հոկտեմբերին, երբ այդպիսի մի լուր որպէս աւետիս հա-ղորդվեց մեզ, շատ աւելի մեծ ուրախութիւն առաջ բերելով այն ժամանակ. բայց նր-րանց անմիջապէս յաջորդեցին կոտորած-ներ, արիւն և աւեր։ Թիւրքիան նոյնիսկ այժմ էլ պատրաստ է կրկնելու այդ վայ-րենի ակտը, եթէ հիւսիսային դրացու սպառնալիքը իբրև կօշմար նրա գլխի վրա կախված չը լինի։ Ուրեմն պարզ է, որ մենք ոչ միայն խանդավառված չենք, այլ մինչև իսկ թերահաւատ ենք ու Թովմասի նման միայն գործադրութեանն ենք սպա-սում, որից յետոյ միայն կարող ենք հա-մոզվել բարենորոգումների լրջութեան։

Մարակ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Պարիզից հեռագրած են, թէ Րօշէտի գործի առիթով պարզվեց, որ նա իր ձեռնարկութիւնները բէկլամ անելու համար՝ լրագիրներին բաժանեց 3 միլիոն ֆրանկ։ Մինիստր Դէլկասէին խոշոր գումարներ են առաջարկված եղել Րօշէտի գործը յետաձգելու հա-մար։

◆ Սօֆիայից հեռագրում են, որ գեներալ Սավօվը և նրա պաշտպանը դատարանում պահանջեցին դադարեց-նել գործը, որովհետև զինուորական մինիստրի պաշտօնը վարելիս՝ Սավօվը միայն կատարում էր Ֆէրդինանդ ար-քայի հրամանները և չէ հանդիսանում այդ պատճառով պատասխանատու։ Ինչպէս յայտնի է, ամբոխը ցոյցեր է անում այժմ յօգուտ պատերազմի հե-րոս Սավօվի՝ բանտատեղծ Վազօվի կոչի յորդորմամբ։ Դատաւորները այդ բանում տեսնում են ցանկութիւն՝ ազ-դել պետական դատարանի վրա։

◆ Թիւրքական տեղեկութիւնների համաձայն, Իտալիայի և Անգլիայի միջև համաձայնութիւն է ստորագրվել Ադալիա-Բուրդուր գծի վերաբերու-թեամբ։

◆ Շանխայից հեռագրում են, որ «սպիտակ գայլերը» քարուքանդ արին Եանցզեաջայ քաղաքը, նրանք սպա-նեցին աւելի քան 300 բնակչի, որոնք չէին կամենում բանալ քաղաքի դար-պասները, Լուանչժօյում հրդեհվել են 700 խանութ. վնասները հասնում են մի քանի միլիոնի։

◆ Վիէննայից կտրուկ կերպով հեր-քում են Դուրացցօյում տիրող անիշ-խանութեան լուրերը։

◆ Ներկայումս գերմանական սօ-սօցիալ-դեմօկրատական ֆրակցիան ունի 111 անդամ։

◆ Պարիզից հեռագրում են, որ սեղանաւոր Րօշէտին չեն գտել նաև Շվէյցարիայում։ Կարծում են, որ նա թագնվել է հէնց Պարիզի մէջ։

◆ Գերմանիայի համաձայնութեամբ Իտալիան ձեռք է բերում Կիլիկիան և Պամֆիլիան։

◆ Պարիզից հեռագրում են, որ տիկին Կայօյին, բացի Լաբօրիից, պաշտպանե-լու են երկու կին-փաստաբաններ։

◆ Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ այս օրերս Թալէաթ-բէյը կը նշանակ-վի մեծ վէզիր։

◆ Մեծ պետութիւնները վճռել են Ալբանիան Թագաւորութիւն հռչակել։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՆՔ ՄԽԻԹԱՐԱԿԱՆՔ ԱՌ ՄԻՀՐԴԱՏ ՀԱՅԿԱԶՆ

Միայն Աստուածն է մեծ, ով մեծդ Հայկազն։ Երէկի յաղթականը վաղուան աքսորականն է. Ցիշէ՝ Մեծն Նապոլէա-նը և մխիթարուէ, Բաղդադէ՝ Օսթերլի-ցի յաղթութիւնը՝ Բէշիկթաշի թաղական խորհուրդի կնիքին գրաւման հետ և Վա-թէրլօն ու Սէնթ Էլէնը՝ քու կախակայմանդ հետ։

Տարպեան ժայռը շատ մօտ է Կապիտօլի,—ըսեր են, ու իրաւունք ունին։

Խեղճ Թօղ հանդարտ ըլլայ, ով Միհըր-դատդ տրխալսեցի, պատիժը զոր ընդու-նեցիր, քու ստացուածքդ է. չգողցար զայն, իրաւունքովդ առիր, և կրնաս իբրև պա-տուանշան կախել զայն կուրծքէդ։

Որովհետև, խօսքը մէջերնիս, ով կախա-կայեալ բարեկամ, համը փախցնել սկսած էիր։

Քիչ նմած ծեր հնդկահաւի մը նման՝ պարզապէս անմարսելի եղար։

Առանց աղի յատկութիւնը ունենալու՝ ա-մեն ապուրի խառնուեցար։

Գլտորող գատարկ տակառի մը պէս աղ-մուկ հանեցիր ու մեր ականջները խլացու-ցիր։

Որքան պիտի յարգէի ու պաշտէի քեզ, եթէ լեցուն տակառ մը ըլլայիր։

Սոնտորեան ձայնդ ուժգնութենէն գի-նովցար ու չմտածեցիր, թէ ամէն ձայն ե-րաժշտութիւն ու ներդաշնակութիւն չէ։

Բրդաթ-բաշխութիւնը շփոթեցիր հա-նրային շինութեանց մինիստրութեան հետ։

Այս ամենուն համար, ուրբաթ օր ի նպաստ կախակայմանդ ես ալ ձեռք բարձ-րացուցի, որովհետև ուրիշ դեղ ու դարման չկար քեզ բուժելու համար։

Հիմա անձկագին կը սպասեմ, որ մաքրա-գործուած վերադառնաս ազգային ժողով ու գրաւես քու աթոռդ, ոչ այն ձևով, որով գրաւեցիր Բէշիկթաշի թաղական խորհրդի կնիքը։

Եւ այն ատեն ես պիտի ըլլամ առաջինը ձեռքդ սեղմող և ըսող.

— Միհրդատ, տղաս, խելքդ գլուխդ ե-կա՞ւ։

Ողջ լեր։ Երուանդ Օտեան

(«Ժամանակ»)

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԲԱՒԱԲԵՐ

«Ստոմօկսիգէնի» ներգործութիւնը ես փորձեցի գործադրելով իմ հիւանդների վրա, որոնք ունէին ստամոքսի խրօնիքական կա-տարր։ Հետևանքները շլացուցին էին։ Խոստովանում եմ, որ բերել տալով «Ստօ-մօկսիգէնը», ես կատարելապէս հաւատա-ցած չէի նրա հրաշագործ ազդեցութեան մէջ։ Նրանք, ովքեր օգտվել են ձեր պրէ-պարատից, բժշկվել են մարսողութեան խանգարումից։ Դ-ր Կ. Ի. Պետերբուրգ։

ԴԵՂԱՏՈՄՍԸ.—Վերցրէք մօտակայ դե-ղատնից կամ դեղապահեստից «Դ-ր Մէյէրի Ստոմօկսիգէնից» 2 շաբաթ բաւականացող մի արկղիկ և ընդունէք 1—2 տաբլէտկա օրական 3 անգամ, մինչև որ ձեր մարսո-ղութիւնը կանոնաւորվի։

«Դ-ր Մէյէրի Ստոմօկսիգէնը» միան-գամայն անվնասակար է։ Առողջացումը լինում է կատարեալ։

Իսկական Ստոմօկսիգէնի իւրաքանչիւր արկղիկի վրա փակցված է հետևեալը. «Издѣлiе Лабораторiи Доктора Антона Мейеръ, С.-Петербургъ, Екатерининскiй каналъ, 29». Եթէ անունը խեղաթիւրված է կամ լրիւ չէ գրված (Докторъ Антонъ Мейеръ), եթէ հասցէի մէջ թւանշանը փոխված է, այդ դէպքում պէտք է գիտենալ, որ բացարձակ կեղծիք է կատարված։

6000 ՌՈՒԲ.

կանխիկ դրամով Դ-ր Անտօն Մէյէր կը բաժանէ Ստոմօկսիգէնով օգտվողների միջև։ Իւրաքանչիւրը բաժին կը ստանայ։

Մանրամասնութիւնները և դրամը երբ տալու մասին կարելի է տեղեկանալ բոլոր դեղատներում և դեղավաճառ խանութներում։

(П. 33180)

Յանձնարարում եմ իմ, բեւէ անշնորհք, գրչին:

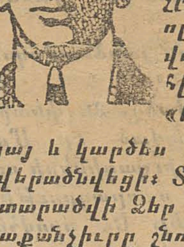

Ինձ շատ հաճելի կը լի-նէր անձամբ շնորհակալու-թիւն յայտնել Ձեզ, սակայն ներկայումս յանձնարարում եմ իմ, թէև անշնորհք, գըր-չին՝ արտայայտել այն, ինչ որ իմ սրտիս մէջ է լեց-ված։ Ես հիւանդ էի սեռ. հիւանդութեամբ, և շնորհիւ «Բիօլա-Լասլէյի» ես առող-ջացայ և կարծես թէ նորից կենդանացայ ու վերածնվեցի։ Տայ Աստուած, որ աւելի ևս տարածվի Ձեր այդ բարի գործը, և որ իւրաքանչիւրը շնորհակալութեամբ և ան-կեղծութեամբ արտայայտվի այնպէս, ինչ-պէս ես։ Ցարգանքով՝ Ս. Կ. Դանտի

Եթէ Դուք հիւանդ էք ընդհանուր կամ սեռական թուլութեամբ, ունէք գլխացաւ, անքնութիւն, արեան պակասութիւն, տանջվում էք օնանիզմից ու նրա հետևանքներից, ունէք վախկոտութիւն, բռյ յիշո-ղութիւն, վեներակ. հիւանդ. հետևանքներ, եթէ Դուք ջղային էք, գրգռվող, յոգնած, խնդրեցէք դեղատանը մի տուփ «Բիօլա», սակայն իսկական «Բիօլա-Լասլէյ»։ Դուք այնպիսի փայլուն հետևանքներ կը ստանաք, որ-պիսին ստացել է պ. Դանտին։ Դա յայտնի դեղ է նէվ-րաստէնիայի դէմ և միանգամայն անվնասակար է։ Տեղեկ. համար կարելի է դիմել՝ С.-Петерб. отд. 3 частн. почтов. ящ. № 371.

(П. 34084) 1—1

◆ ՏԱԽՎՈՒՄ ԵՆ ◆ ՏՆԵՐ

Նիկօլայեվսկայա, Չէրքէզօվսկայա և Պեստ-կօվսկայա փողոցների վրա, Դիդուբէում, Մետեխի զառիվայրի վրա մի խանութ, և մի ամարանոց Կոջորում։ Տեղեկանալ Գօ-լովին. պր. «Օրիանտ» հիւրանոցում, № 18, առ. ժամը 10—2-ը և երեկ. ժամը 4—6-ը։

254. 5—1

I ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆԻ

Նիկօլայեվսկի կամուրջ, 20—30

Սրանով յայտարարում եմ Թիֆլիսի յարգելի հա-սարակութեան, որ ստացված է տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների բազմազան հագուստեղէն, ամենավերջին տարազի:

Որպէս զի հետեւեալ սէզօնին չը մնայ խանութի ապրանքը, մենք նշանակել ենք

ԽՈՇՈՐ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ 60% ԶԵՂՉՈՎ

Խանութներում գտնվող բոլոր ապրանքների գները ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԿՈՒ-ԹԵԱՆ. Էժան վաճառքի ժամանակ գնված ապրանքները չեն վերաշինվում։

Մնում եմ յարգանքներով Ֆիրմայի կարգադրիչ՝ Ա. ԿԱԴԱԺԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում, Բէբուտովսկայա փող. № 38.

Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.։ Էլեկտրոտէրապիա. Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։

Տէլէֆօն № 388.

ՀԱՅՈՒՀԻ

Բարձրագոյն կրթութեամբ ցանկանում է ունենալ ֆրանսերէնից և հայերէնից դասեր հայ ընտանիքներում։ Պատրաստում է նոյն-պէս դասեր հայ ընտանիքներում։ Պատ-րաստում է նոյնպէս աշակերտուհիներ հայ-կական դպրոցների համար։ Հարցնել՝ Абасъ-Абадскiй пер. 10, учительницу.

(Կ.) 230. 2—2

„ԷԿՍԵԼԱՆՍ"

•••:Խ Ա Ն Ո Ւ Թ:•••

ԱՏ. Ա. Է. ԵՒ Ա. Դ. ՅԱԿՈԲՋԱՆԵԱՆՆԵՐԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պր., տ. Մանթաշեանի, Թիֆլիսի Ժողովարանի ներքև, տէլ. 6—96.

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿԻ

ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ, ԿԱՆԱՆՑ եւ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ պատրաստի հագուստեղէն

ստացած լինելու, նոյնպէս եւ Զատիկը մօտ լինելու պատճառով,

○○○ՄԵՆՔ ՆՇԱՆԱԿԵԼ ԵՆՔ○○○

ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

ԽՈՇՈՐ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

Նոյնպէս ստացված են մեծ քանակութեամբ ռուսական և արտասահմանեան ընտիր կտորներ ամեն տեսակ պատուէրների համար, որ կը կատարվեն փորձված դերձակ-վարպետների հսկողութեան տակ։

Շտապ պատուէրները կատարվում են 24 ժամվայ ընթացքում։ Ապրանքների էժանութիւնը և բազմազանու-թիւնը խնդրում ենք ԱՆՁԱՄԲ ՍՏՈՒԳԵԼ։

ԳՆԵՐԸ ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

247. 50—2 (օ.մ.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ

հետևեալ աշխատասութիւնները «Գուտեն-բերգ» գրախանութի հրատարակութեամբ.

1) «Կովկասեան ժողովուրդների ազգա-բնակչական կազմը, պրոֆեսիոնալ խմբա-ւորումը եւ հասարակական շերտաւորումը» (ստատիստիկական-տնտեսական ուսումնա-սիրութիւն), ներքին գործերի մինիստրու-թեան կենտր. կոմիտէտի ասագ խմբագիր Ս. Պատկանովի յատուկ առաջաբանով։ Գինը 75 կոպ., եր. 208.

2) «Экономическiя и общественныя основы армяно-грузинскаго антагонизма» (критическiй анализъ). Գինը 40 կ., եր. 96.

Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոց-ներին։ (օ.մ.) 213. 5—5

Փականա-մեխանիկակ

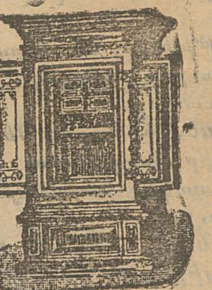

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ ՉԱՅՐՎՈՂ ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐԻ

ՎԵՐՆԵՐ ՊՖԷՅԼ

Վօկզալնայա փ. № 3.

(օ.մ.) 100. 100—17

Ղարաբաղի թեմի հայոց եկ.-ծխ. դպրոցների համար

Հարկաւոր են

ԵՐԿՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒՉ

իւրաքանչիւրը տարեկան մի հազար երկու հարիւր (1200) ռուբլի ռոճիկով։ Ցանկացող-ները կարող են դիմել՝ Шуша, Архимандриту Завэну. Պէտք է խնդրի հետ ներկա-յացնել ուսման ցենզը և պաշտօնավարու-թեան ցուցակը։

Ղարաբաղի թեմի ժամ. կառավարիչ՝

ԶԱՒԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

(օ. մ.) 223. 5—4

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ՈՒՂԱՐԿՎԵՑ ՊԱՏԱՆԻ

ամսաթերթի I (փետրվար) գրքոյկը երաժշտական բաժնով։ Գինն է ամեն տեղ 25 կ.

Շարունակվում է 1914 թ. բաժանորդագրութիւնը

Թիֆլիսում 1 ր., դուրսը 1 ր. 25 կ., Արտասահման 1 ր. 50 կ. կամ 5 ֆր.։ Խմ-բագր. հասցէն՝ Тифлисъ, Ходживанкская, 5. М. Эприкяну կամ Tiflis (Coucase) Rue Khodjivank, 5. M. Erikian.

(Կ.) 228. 2—2

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է Թիֆլիսում միակ ռուսերէն լեզուով լոյս տեսնող, ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ, բժշկական ամսագիր

„ЖУРНАЛЪ-ЛЕЧЕБНИКЪ"-Ի

1914 թ. բաժանորդագրութիւնը.

Ամսագրի նպատակն է՝ հիւանդութիւնների նախազգուշացումն և առողջութեան պահ-պանումն։

Ամսագրի մէջ, յայտնի բժիշկների աջակցութեամբ, պարզ և հասկանալի լեզուով բացատրվում է այն բոլորը, ինչ որ անհրաժեշտ է առողջութեան և կեանքի երկարաց-ման համար։

Բաժանորդագինն է ամբողջ տարվայ համար միայն «օրացոյց-բժշկարան» պրէ-միայով 1 ր., (վերադիր վճ. 1 ր. 20 կ.), իսկ 3 ՊՐԵՄԻԱՅՈՎ 2 ր.։

1-ին պրեմիան պատի գեղեցիկ «Օրացոյց բժշկարան» 1914 թ., իսկ 2-րդ և 3-րդ պրեմիան բաժանորդների ցանկութեան և ընտրութեան համաձայն կուղարկվեն 2 հատ հետևեալ գրքերից. 1) Домашнiй лечебникъ (առանձին արժէ 1 ր.), 2) Грѣхи молодости (лечебникъ секр. болѣзней 1 р.), 3) Лечебникъ домашнихъ животныхъ (1 р. 25 к.), 4) Искусственное безплодiе (1 р. 25 к.), 5) Самоучитель гипнотизма (2 р.), 6) (Полный дѣловой письмовникъ (1 р.), 7) Поваренная книга для хозяекъ (1 р.). Պրէմիաները պատրաստ են և կուղարկվեն բոլորովին ձրի լոյս տեսած համարների հետ՝ բաժանոր-դագինը ստանալուց անմիջապէս։

Բաժանորդագրվել կարելի է և վերադիր վճարով՝ (налож. плат.) 20 կ. աւելի ար-ժէքով, այսինքն բաժանորդները վճարում են պօստին պրեմիաները ստանալուց 2 ր. 20 կ.։

Հասցէն՝ Тифлисъ—М., Вознесенская ул. № 8, главная к-ра ред. „Журналъ-Лечебникъ". Թիֆլիսում բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է նոյնպէս և Կենտրոնեան գրավաճա-ռանոցում։

(Հ. Կ.) 249. 10—1

ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ եւ ՆԿՈՒՂՆԵՐ

(Ռուսկիօն դահլիճի նախկին կացարան) քաղաքային տանը, Վէլիամինօվսկի փողոցի վրա, Ոստիկանապետի Դիւանատան ներքև, ՏՐՎՈՒՄ ԵՆ ՎԱՐՁՈՎ։ Պայմանների մասին տեղեկանալ Քաղաքային Ուպրավայի կապալային բաժանմունքի դիւանատանը։ Խանութի աճուրդը, կապալով տալու համար, նշանակված է մարտի 26-ին ս. թ.։ Խանութը կարե-լի է և առանձին, առանց նկուղների, տալ վարձով, նոյնպէս և՝ բոլորը միասին։

251. 1—1

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ „ՊԱԿԷ"

յայտարարում է ի գիտութիւն ճանապարհորդների և ապրանք ուղարկողների, որ Ընկե-րութեան շոգենաւ «ԻՕՆԻ» (նաւապետ Պէքու) մեկնում է Բաթումից Մարսէյլ, հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն և Կ. Պօլիս

Հինգշաբթի, մարտի 27-ին (ապրիլի 9-ին ն. տ.) 1914 թ.

Տեղեկութիւնների համար խնդրում են դիմել Ընկ. Թիֆլիսի գործակալ պ. Ս. ԿԻՒԼՊԷՆ-ԿԵԱՆԻՆ, իր գրասենեակում, որ գտնվում է Արմենակի բազարում Գօստինի դվօր Ման-թաշեանների։ Հեռախօս № 7—21.

22. 25—6

Типографiя канцелярiи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный